

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Etsivä nuorisotyö – missä menet?

Katsaus etsivään nuorisotyöhön Jyväskylässä

Jenny Keilonen

Kansalaistoiminta ja nuorisotyö (210 op)

Syyskuu / 2014

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Jenny Keilonen	Sivumäärä 34 ja 34 liitesivua
Työn nimi Etsivä nuorisotyö – missä menet? Katsaus etsivään nuorisotyöhön Jyväskylässä	
Ohjaava(t) opettaja(t) Kimmo Lind	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Jyväskylän kaupunki; Nuorten Taidetyöpaja, Etsivä työ	
Tiivistelmä Opinnäytteen tavoitteena oli tuottaa etsivää nuorisotyötä käsittelevä katsaus Jyväskylässä ja kuvata katsauksen tuottamisprosessi opinnäytetyön raportointiosiossa. Tilaus opinnäytetyölle tuli Jyväskylässä etsivää nuorisotyötä toteuttavilta tahoilta eli Jyväskylän Nuorten Taidetyöpajalta, Nuorisopalveluilta sekä Sovatek-säätiöltä. Katsauksen tarkoituksena on kuvata tiiviisti etsivä nuorisotyö ja sen kehittyminen toimintamuotona sekä työn taustalla vaikuttava arvopohja. Katsaus esittää myös kysymyksiä etsivän nuorisotyön järjestämisestä tällä hetkellä ja pohtii työn kehittämistarpeita. Lisäksi katsauksessa sivutaan laajempia nuorisotyön kehittämisen näkökulmia, jotka liittyvät olennaisesti myös etsivän nuorisotyön tulevaisuuteen. Katsausta voidaan hyödyntää etsivää työtä toteuttavien organisaatioiden käytössä esimerkiksi työntekijöiden oman työskentelyn kehittämisen ja arvioinnin tukena, uusien työntekijöiden perehdytyksen osana sekä etsivän nuorisotyön esittelyssä ulkopuolisille tahoille ja toiminnan rahoittajille. Opinnäytetyö on muodoltaan toiminnallinen ja sen pääpainona oli tuottaa kirjallinen tuotos tilaajalle. Työtä tehdessä keskeisiä menetelmiä olivat havainnointi ja toiminnan kriittinen arviointi sekä taustatutkimus. Opinnäytteen teoreettinen viitekehys pohjaa etsivää nuorisotyötä, nuorisotyötä yleensä sekä nuorisotyön kehittymistä käsittelevään kirjallisuuteen ja valikoituihin ajankohtaisiin julkaisuihin. Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan etsivän työn ensisijaisena tehtävänä on auttaa alle 29-vuotiaita nuoria, jotka ovat koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolella tai jotka tarvitsevat tukea saavuttaakseen tarvitsemansa palvelut. OKM myös linjaa etsivän nuorisotyön olevan erityisnuorisotyötä, jonka tavoitteena on olla läsnä nuorten keskuudessa sekä tarjota mahdollisuus turvalliseen ja luottamukselliseen aikuiskontaktiin. Työssä etsitään nuoren kanssa ratkaisuja hänen pulmiinsa ja kysymyksiinsä ja autetaan nuorta saavuttamaan tarvitsemansa palvelut. Etsivä nuorisotyö pohjaa humaaniin ihmiskäsitykseen. Etsivä nuorisotyö on nuorisotyön kentällä verrattain uusi toimintamuoto. Sen kehittymiseen ja yleistymiseen vaikutti voimakkaasti Nuorisolain muutos vuonna 2010, jolloin etsivä nuorisotyö kirjattiin osaksi lakia. Etsivällä nuorisotyöllä pyritään osaltaan korjaamaan niitä syrjäytymisen ongelmia, joita yhteiskunnan muut toimijat eivät ole saaneet mielekkäästi hoidettua. Etsivään nuorisotyöhön panostaminen vaikuttaa kuitenkin nuorisotalan muihin toimintamuotoihin sekä nuorisotyön kehittymiseen yleisesti. Nuorisotyön ammattilaiset ovat myös ilmaisseet huolensa näitä kehityssuuntia kohtaan.	
Asiasanat etsivä nuorisotyö, arvot, nuorisotyö, kehittäminen, Jyväskylä	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Jenny Keilonen	Number of Pages 34 + annex pages
Title Outreach youth work – where are you at? An overview of outreach youth work in Jyväskylä	
Supervisor(s) Kimmo Lind	
Subscriber and/or Mentor Jyväskylän kaupunki; Nuorten Taidetyöpaja, Etsivä työ	
Abstract The aim of this thesis is to provide an overview of the current state of outreach youth work in Jyväskylä and also to describe the process of producing the overview in this report. This thesis was ordered by the organisations that carry out outreach youth work in Jyväskylä. These organisations are Jyväskylän Nuorten Taidetyöpaja (The Art Workshop for young adults in Jyväskylä), Nuorisopalvelut (The Youth Council of Jyväskylä) and a foundation called Sovatek. The aim of the overview is to describe and explain outreach youth work and the way it has developed as a form of action in Finland. The overview also lists and analyses the values on which outreach youth work is based. The overview is also aimed at youth work at large and therefore it offers questions about the organising of outreach youth work and about the way it should be developed and improved in the future. The organisations which carry out outreach youth work in Jyväskylä can make use of the overview as a guideline when the youth workers are assessing and evaluating their success and trying to improve their work. The overview can also be used as a part of inducting new employees. The overview can also be used as a tool when the form of outreach youth work is being introduced and explained to new people or organisations. The theoretical background section of the report introduces outreach youth work as a part of youth work in general in Finland. The Ministry of Education and culture in Finland summarises outreach youth work as follows: The purpose of outreach youth work is to help those under 29-year-old young people who are outside education or labour market, and who need support to reach public sector services or with committing to an available service, or who are at risk of social exclusion. Methods of the outreach youth work can be for example street work, detached youth work, mobile youth work or outreach youth work depending on target groups and environments. Outreach is a form of youth work that takes place on young people's own territory. It is a method of work that supports and compliments new and existing forms of youth work. Outreach youth work is also trying to encourage young people to utilise existing provision and is concerned with addressing whatever needs that are presented to the youth worker while working with young people. In Finland outreach youth work has been given a lot of attention and resources in recent years. While this is considered to be a good thing at large, it also leads to numerous questions and decisions to be made about the future of outreach youth work and youth work in general.	
Keywords outreach youth work, youth work, values, development, Jyväskylä	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 ETSIVÄ NUORISOTYÖ OSANA NUORISOTYÖN KENTTÄÄ	7
2.1 Nuorisotyön yhteiskunnallinen asema	7
2.2 Nuorisotyön kehittämisestä	10
2.3 Etsivän nuorisotyön tausta ja arvopohja	12
2.4 Etsivän nuorisotyön merkitys ja kehittäminen	14
3 KATSAUKSEN TUOTTAMINEN	16
3.1 Opinnäytetyön tilaus ja aiheen rajaaminen	16
3.2 Käytännön toteutus	18
3.3 Lopputulos ja tilaajan palaute	21
4 ARVIOINTI JA ANALYYSI	23
4.1 Prosessin ja oman oppimisen arviointi	23
4.2 Opinnäytetyön luotettavuus ja merkitys alalla	26
4.3 Kysymyksiä, kehittämisideoita ja johtopäätöksiä	28
LIITTEET	35

1 JOHDANTO

Tuotin opinnäytetyönäni etsivää nuorisotyötä käsittelevän katsauksen Jyväskylän etsivän nuorisotyön tekijöille. Tilaus opinnäytetyölle tuli Jyväskylässä etsivää nuorisotyötä toteuttavilta organisaatioilta eli Jyväskylän Nuorten taidetyöpajalta, Nuorisopalveluilta ja Sovatek-säätiöltä. Etsivillä nuorisotyöntekijöillä oli halu kehittää omaa toimintaansa ja luoda työnsä yhdenmukaista laatukriteeristöä sekä jatkossa myös tutkia työnsä vaikuttavuutta. Opinnäytetyön rajallisesta laajuudesta johtuen linjasimme työtä yhdessä tilaajatahon kanssa siten, että konkreettisen laatukäsikirjan sijaan tavoitteena oli lähinnä taustoittaa etsivää nuorisotyötä.

Katsauksen tarkoituksena on tarjota tiivis kuvaus etsivästä työstä ja sen taustalla vaikuttavasta arvopohjasta, nostaa esiin kysymyksiä työn järjestämisestä tällä hetkellä sekä tarjota lukijalle pohdittavaa etsivän nuorisotyön kehittämistarpeeseen ja kehitystyöhön liittyen. Työn edetessä mukaan valikoitui myös laajemmin nuorisotyön kehittämiseen liittyviä näkökulmia, jotka liittyvät olennaisesti myös etsivän nuorisotyön tulevaisuuskuviin. Katsaus toimii näin ollen etsivää työtä toteuttavien organisaatioiden käytössä esimerkiksi työntekijöiden oman työskentelyn kehittämisen ja arvioinnin tukena sekä uusien työntekijöiden perehdytyksen osana. Katsausta voidaan myös hyödyntää etsivän nuorisotyön ja sitä toteuttavien organisaatioiden esittelyssä ulkopuolisille tahoille ja toiminnan rahoittajille.

Opinnäytetyö oli muodoltaan toiminnallinen, sillä pääpainona oli tuottaa kirjallinen tuotos tilaajalle. Työtä tehdessä keskeisiä menetelmiä olivat havainnointi ja toiminnan kriittinen arviointi sekä taustatutkimus alalla aiemmin julkaistun materiaalin pohjalta. Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys pohjaa etsivää nuorisotyötä, nuorisotyötä ja sen kehitystä yleensä sekä laatutyötä käsittelevään kirjallisuuteen ja valikoituihin ajankohtaisiin julkaisuihin. Lisäksi konsultoin suullisesti ja kirjallisesti Jyväskylän etsivän työn tekijöitä ja heidän lähiesimiestään katsauksen sisällöistä.

Etsivä nuorisotyö on aiheena ajankohtainen, sillä nuorisotyöttömyydestä ja nuorten moninaisista ongelmista on viime vuosina käyty julkisuudessa laajasti keskustelua ja etsitty ongelmiin ratkaisumalleja. Vuonna 2013 voimaan tullut nuorisotakuu-uudistus

ja sen kytkeminen etsivään nuorisotyöhön on yksi yhteiskunnallinen keino, jolla nuorten syrjäytymiskehitykseen pyritään puuttumaan. Nuorisotakuu on herättänyt uudenlaista keskustelua ja sen toteutustapoja ja toimivuutta etsivän työn kumppanina on jo pohdittu (mm. Puuronen 2014).

Jyväskylässä etsivä nuorisotyö on käynnistynyt vuonna 2008 nimellä etsivä työparitoiminta. Sittemmin toimintaa on kutsuttu lyhyesti etsiväksi työksi. Tässä opinnäytetyössä on päätetty käyttää pääasiassa nimitystä etsivä nuorisotyö työmuodosta puhuttaessa, jotta termistö on yhdenmukainen Nuorisolain sekä Opetus- ja kulttuuriministeriön linjauksen kanssa. Kuluvana vuonna ilmestyneessä *Etsivän katse* – tutkimuksessaan Puuronen ehdotti etsivästä nuorisotyöstä käytettäväksi jakoa termeihin ”etsivä nuorisotyö” ja ”etsivä katutyö” tai ”jalkautuva etsivä nuorisotyö” (Puuronen 2014, 15). Yleisenä käytäntönä tämä toisi selkeyttä alalle: näin voitaisiin erottaa toisistaan kaksi erilaista työmuotoa ja yhdenmukaistaa etsivään nuorisotyöhön liittyviä mielikuvia. Puuronen painottaa muutenkin tarvetta termien yhdenmukaistamiseen ja ennen kaikkea vakiinnuttamiseen ja ehdottaa ”etsivä”-sanon korostamista työmuodosta puhuttaessa (Puuronen 2014, 15). Tästä tarpeesta on helppoa olla samaa mieltä; etsivästä nuorisotyöstä on valtakunnallisestikin käytetty useampaa eri nimitystä työmuodon kehittymisen aikana. Työn vakiinnuttamisen ja arvostuksen lisäämisen kannalta olisi olennaista, että etenkin alan toimijat olisivat yhtä mieltä termeistä ja käyttäisivät niitä järjestelmällisesti työstään puhuessaan.

Etsivä nuorisotyö on vielä verrattain uusi työmuoto Suomessa ja sen toteutustavoissa on havaittavissa eroja paikkakunnittain (Kaartinen-Koutaniemi 2012; Puuronen 2014). Etsivän nuorisotyön toteuttaminen ei ole kunnille lakisääteinen velvoite, vaan nuorisolaissa todetaan sen kuuluvan tarvittaessa kunnan nuorisotyöhön (Nuorisolaki 693/2010/7b §). Käytännössä monella paikkakunnalla toiminta pohjaa Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämään hankerahoitukseen. Valtakunnallisesti tiukentuneessa taloudellisessa tilanteessa palvelujen leikkaaminen on todellinen uhka, etenkin vakiintumattomalle toiminnalle. Etsivän nuorisotyön merkityksen ja tarpeellisuuden perustelu on siten edelleen olennaista toiminnan jatkuvuuden varmistamiseksi. Tämän opinnäytetyön on myös tarkoitus edesauttaa etsivän nuorisotyön työmuodon vakiintumista osallistumalla osaltaan toiminnasta käytyyn yleiseen keskusteluun.

Tässä toiminnallisen opinnäytetyön raportissa kuvaan produktin eli katsauksen teko-prosessin sekä perehdyn tarkemmin katsauksen taustalla vaikuttaviin aiheisiin. Opin-näytetyön produkti on suunnattu etsivän työn tekijöille ja työtä organisoiville tahoille, raportissa taas tarkastellaan etsivää työtä laajemmasta näkökulmasta; osana nuori-sotyötä ja nimenomaan nuorisotyön kehittämistä Suomessa. Käsittelen raportissa muun muassa nuorisotyön yhteiskunnallista asemaa, nuorisotyön ja etsivän työn vä-listä suhdetta sekä nuorisotyön kentän kehittämistä yleisesti. Etsivän nuorisotyön juurtuminen osaksi yhteiskunnallista palveluverkkoa vaikuttaa olennaisesti myös muihin nuorisotyön toimintamuotoihin ja näiden vaikutusten herättämää keskustelua nostan esille myös tässä raportissa. Lisäksi pohdin kysymyksiä, joita katsauksen te-keminen herätti etsivän nuorisotyön ulkopuolisena tarkastelijana.

2 ETSIVÄ NUORISOTYÖ OSANA NUORISOTYÖN KENTTÄÄ

Tässä luvussa käsittelen rinnakkain etsivän nuorisotyön toimintaa ja muita nuoriso-työn toimintamuotoja. Alkuun määrittelen nuorisotyötä ja erittelen nuorisotyön ase-maa ja merkitystä yhteiskunnassa, seuraavaksi pohdin nuorisotyön kehittämistä ylei-sesti sekä kuvaan etsivän nuorisotyön taustaa ja työssä vaikuttavia arvoja. Luvun lopussa selvitän etsivän nuorisotyön merkitystä sekä sen kehittämistä.

2.1 Nuorisotyön yhteiskunnallinen asema

Perinteinen nuorisotyö on yhteisöllisiin toimintatapoihin perustuvaa ennalta ehkäise-vää työtä, jonka keskeisenä tavoitteena on luoda edellytyksiä nuorten omalle toimin-nalle. Tämä tavoite on nuorisolaissa määritelty nuorten aktiivisen kansalaisuuden edistämiseksi. Aktiivisen kansalaisuuden lisäksi nuorisolakiin on vuonna 2006 kirjattu tavoitteet nuorten kasvu- ja elinolojen parantamisesta sekä nuorten sosiaalisesta vahvistamisesta. Näihin tavoitteisiin pyritään vastaamaan muun muassa etsivän nuo-risotyön sekä monialaisen yhteistyön toiminnoilla. (Aaltonen 2011.)

Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi ry on valtakunnallinen nuorisotyön palvelu- ja vaikuttajajärjestö, jonka määritelmän mukaan nuorisotyön perustehtävä on luoda mahdollisuuksia nuorten mielekkääseen vapaa-aikaan. Allianssi kuvaa nuorisotyön olevan tukea, ohjausta ja palvelujen tarjontaa, jonka nuori itse valitsee, hyväksyy ja kokee omakseen. Nuorisotyö on säännöllistä, pitkäjännitteistä toimintaa ja toiminnan järjestämistä ja sillä pyritään vaalimaan ja lisäämään mielekkyyttä nuorten elämässä. Perustason nuorisotyössä järjestetään nuorille toimintamahdollisuuksia ja hyödyllisiä vapaa-ajan viettotapoja. Nuorisotyötä ja nuorisotoimintaa tehdään pääsääntöisesti kunnissa, järjestöissä ja seurakunnissa. (Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry & Suomen Kuntaliitto 2013.)

Allianssi myös linjaa nuorisotyön sisältöjä ja tavoitteita seuraavasti:

Nuorisotyö on

- on osa nuorisopolitiikkaa
- kohdistuu nuorten omaan ajankäyttöön
- on nuorten aktiivisen kansalaisuuden edistämistä (aktiivinen kansalaisuus on nuorten tavoitteellista toimintaa kansalaisyhteiskunnassa)
- on nuorten sosiaalista vahvistamista eli nuorten elämäntaitojen vahvistamista ja syrjäytymisen ehkäisyä
- on nuorten kasvun ja itsenäistymisen tukemista
- on sukupolvien välistä vuorovaikutusta (Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry & Suomen Kuntaliitto 2013.)

Nuorisotyöllä ei ole ollut yhtä teoreettista jaettua eetosta, joka ohjaisi alan koulutusta tai tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Nuorisotyön historia ja traditiot vaikuttavat työn tekemiseen ja jäsentymiseen. Alan kehittämiseen taas on vaikuttanut voimakkaasti aina kulloinkin eletty aika, sillä se lähtee liikkeelle nuorten ajankohtaisista tarpeista. Nuorisotyössä pyritään tunnistamaan kuhunkin aikaan ja paikkaan liittyvät kulttuurit ja ilmiöt, jotka vaikuttavat nuorten elämiseen ja mahdollisuuksiin. Nuorisotyö voi myös toimia aikaansa edellä ja tehdä ammatillisia avauksia, joilla nuorten arkea hahmotetaan myös yhteiskunnallisella tasolla. (Komonen & Suurpää & Söderlund (toim.) 2012, 11.)

Nuorisotyön kenttä muodostuu monista erilaisista toimijoista ja palveluista ja nuorisotyöntekijän nimekkeellä voikin työskennellä hyvin erilaisilla koulutus- ja työkokemus-

taustoilla. Ammatilliseen erikoistumiseen vaikuttavat koulutuksen lisäksi muun muassa henkilökohtaiset kiinnostuksenkohteet. Myös ammatillisilta sisällöiltään nuorisotyö on moninainen ja siihen kuuluu eri ammattitehtäville miellettyjä sisältöjä, kuten kasvatuksellisuus, tukeminen, menetelmäpainotteinen ohjaaminen sekä jotkin sosiaalityölle tyyppilliset toiminnot. Toimialan hajanaisuus ja yhteisen määritelmän puuttuminen ovat osaltaan vaikuttaneet heikentävästi nuorisotyön yleiseen arvostukseen. (Cederlöf 2002.)

Cederlöf on tarkastellut nuorisotyötä ja sen kehittymistä muun muassa NAM eli Nuorisotyön asema ja merkitys Suomessa -työskentelyn kautta. NAM-työskentelyn materiaalia on julkaistu muun muassa osana Humanistisen ammattikorkeakoulun (HUMAK) verkkosivukokonaisuutta. (Humanistinen ammattikorkeakoulu / Cederlöf 2014.) Cederlöfin mukaan nuorisotyön merkitystä voidaan tarkastella esimerkiksi alalle asetettujen virallisten ja julkisten tehtävien ja tavoitteiden avulla, sillä Suomessa ala on lakisääteistä ja pitkälti julkisesti rahoitettua toimintaa. Virallisten tavoitteiden lisäksi nuorisotyön toimintaan vaikuttavat kuitenkin myös erilaiset yhteisöjen ja yksilöiden intressit, eivätkä käytännön työssä ilmenevät tarkoitukset ja tavoitteet ole aina samoja kuin virallisesti ilmoitetut. Nuorisotyön toimijoiden esittämät merkitykset alasta voivat erota virallisista, yleisimmistä tavoitteista tai organisaatiokohtaisista tavoitteista. Joskus nuorisotyölle voidaan myös antaa sellaisia merkityksiä, joita ei ole suoraan osoitettu paikkansa pitäviksi. (Cederlöf 2010.) Tästä voidaan käyttää esimerkkinä tilannetta, jossa nuorisotyölle linjataan yleisiä tavoitteita, vaikka työn vaikuttavuutta yleisesti ei ole juuri tutkittu. Esimerkiksi odotukset siitä, että nuorisotyön menetelmien myötä nuoren elämäntilanne korjautuisi kokonaisvaltaisesti, eivät välttämättä ole realistisia.

Cederlöf linjaa, että käytännön nuorisotyössä on hyödyllistä piirtää kuvaa nuorisotyöstä ja keskustella siitä. Nuorisotyöntekijöiden tulisi voida kuvata työn luonne selkeästi ja pystyä kertomaan, mihin nuorisotyössä pyritään sekä miten sitä tehdään. (Cederlöf 2010.) Yhtenäinen, selkeä kuva alasta auttaisi nuorisotyön ammatillisen arvostuksen lisääntymistä. Nuorisotyön ammatillisessa arvostuksessa onkin tapahtunut huomattavaa edistymistä. Kuluvana vuonna julkaistiin virallisesti nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus, joka esiteltiin ensimmäisen kerran Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry:n risteilyllä 2012. Ohjeistuksen on laatinut Nuorisotyölle eettinen

ohjeistus (NEO) –työryhmä, johon kutsuttiin asiantuntijaedustajat nuorisotyökoulutuksen ja -tutkimuksen alalta. Ammattieettisen ohjeistuksen tarkoitus ei ole niinkään rajata nuorisotyön kenttää, vaan kirkastaa nuorisotyön ydintä. Ohjeistus kiteyttää ammatillisessa nuorisotyössä läsnä olevia periaatteita ja havainnollistaa sitä, mikä on alalla yhteistä ja tärkeää järjestäjätahosta tai kohderyhmän iästä riippumatta. (Rauas 2014, 11.) Eettinen ohjeistus selkeyttää ammattikunnan työtä ja tukee työntekijää arjen eettisissä haasteissa. Nuorisotyölle ammattialana tämän ohjeistuksen saaminen on merkittävää, sillä ohjeistus herättää yleisesti keskustelua, edistää toiminnan avoimuutta sekä kannustaa työntekijöitä eettiseen pohdintaan työssään. (Rauas 2012.)

2.2 Nuorisotyön kehittämisestä

2000- ja 2010-luvuilla tapahtuneet laajat kulttuuriset muutokset näkyvät myös nuorisotyön kentällä. Teknologiset muutokset, monikulttuurisuuden vahvistuminen, verkostomaisen ja projektiluontoisen työn lisääntyminen sekä keskustelu yksilöllistymisen ja yhteisöllisyyden suhteesta ovat kaikki jättäneet jälkensä kehittyvään nuorisotyöhön. Etenkin on käyty keskustelua nuorisotyöstä ammattirajoja ylittävänä työmuotona, kun nuorisotyön toimintaympäristöt ovat laajentuneet muun muassa kouluihin, kauppakeskuksiin ja verkkoympäristöihin. (Komonen ym. 2012, 11–12.)

Nuorisotyön kehittäminen on Suomessa usein edennyt lainsäädännön muutosten kautta: lakimuutokset ovat näkyneet nopeasti käytännön toiminnassa ja palvelujen järjestämisessä. Lainsäädäntö ja myöhemmin muun muassa Euroopan unionin hallinnoimat hankkeet ja rahoitukset ovat näkyneet myös kentällä valituissa kehittämis-kohteissa ja -suuntauksissa. Kehittämistyön perustaksi nimetäänkin yleensä valtion taholta tulevat ohjauspaineet. (Komonen ym. 2012, 12.) Tällä hetkellä nuorisotyön kehittämisessä keskitytään pääasiassa (moni)ammatillisuuden ja verkostoajattelun kehittämiseen, sekä koulutuksen ja työelämäkytkentöjen vahvistamiseen. Kehittämisen painopiste on nuorisopalveluissa ja nuorisotyön erityisluonne nuorten vapaa-ajan toimintojen mahdollistajana ja nuorten omaehtoista toimintaa vahvistavana kenttänä vaikuttaisi jäävän syrjään. (Komonen ym. 2012, 13.) Käytännössä moniammatillinen,

koulutus- ja työelämäkytkentöjä vahvistamaan keskittyvä toiminta viittaa muun muassa juuri etsivään nuorisotyöhön ja sen uuteen asemaan nuorisotyön kentällä.

Etsivän nuorisotyön asemaa korostava ja vahvistava kehitys nuorisotyön kentällä on todennäköisesti seurausta yhteiskunnallisesta pyrkimyksestä ehkäistä nuorten syrjäytymistä. Syrjäytyneellä nuorella tarkoitetaan yleensä koulutuksen, työelämän ja/tai muun yhteiskunnallisen toiminnan ulkopuolella olevaa alle 29-vuotiasta. Termiä syrjäytyminen on kritisoitu sen epämääräisyyden ja helposti leimaavan luonteen vuoksi. Myös Tuija Mehtosen mukaan syrjäytyminen terminä voi olla negatiivinen ja leimaava, joten sen käyttöä olisi varottava. Hänen mukaansa nuori usein lokeroidaan syrjäytyneeksi tai syrjäytymisvaarassa olevaksi tilanteissa, joissa yksilön ja yhteiskunnan välisiä normiristiriitoja ei ole kyetty ratkaisemaan. (Mehtonen 2011.) Mehtosen mukaan syrjäytymisestä puhumisen sijaan on vähitellen siirrytty käyttämään sosiaalisen vahvistamisen käsitettä. Sosiaalisen vahvistamisen tavoitteena on nuoren saaminen ja saattaminen yhteisölliseen toimintaan ja aktiiviseksi kansalaiseksi. Käytännössä kyseessä on prosessi, jossa parannetaan asteittain nuoren elämäntilannetta ja elämänhallintataitoja. Se tehdään yhdessä nuoren kanssa ja myös hänen luvallaan. (Mehtonen 2011.) Nuorisotyön kentällä sosiaalisen vahvistamisen käsitettä käytetäänkin paljon, mutta yleiskieleen ja median käyttöön ilmaukset syrjäytyminen ja syrjäytynyt vaikuttavat juurtuneen.

Nuorisotyön kehittyminen korostuneesti syrjäytymisen ehkäisyn ja erityisryhmien tukemisen suuntaan ei ole täysin ongelmaton. Perinteisesti nuorisotyö on nähty kaikille avoimena toimintana, joten keskittyminen erityisryhmiin suuressa mittakaavassa poikkeaa alan yleisistä linjauksista. On perusteltua kysyä, voidaanko ja pitäisikö hyvinvointipoliittisessa suunnittelutyössä huomioida nuoret laajasti, eikä keskittyä pelkästään syrjäytymisen ehkäisyyn ja syrjäytymisvaarassa oleviin nuoriin (Määttä & Tasanko 2012, 33).

Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry on todennut, että ongelmien lisääntyessä tarve nuorisotyölle kasvaa (Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry 2009). Ongelmat näyttävät kasaantuvan niille nuorille, joilla on jo ennestään ollut vaikeuksia. Tämä on tyyppillistä syrjäytymiskehitykselle. Allianssin mukaan nuorisotyö tavoittaa myös vaikeuksissa olevia nuoria matalan kynnyksen palvelujen avulla, mutta samalla korostetaan

nuorisotyön ennaltaehkäisevää luonnetta. Järkevimpänä ratkaisuna syrjäytymisestä aiheutuviin kustannuksiin nähdään uusien aikuisten palkkaaminen kouluihin sekä nuoriso- ja sosiaalitoimeen. Tärkeää on siis panostaa ennaltaehkäisevään toimintaan sekä tarvittaviin kohdennettuihin toimenpiteisiin. (Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry 2009.)

Haapalan (2012) mukaan nuorisoalan kehittämisen kannalta olennaista olisi muodostaa yhteinen näkemys alan tulevaisuudesta, sillä se muodostaa alan toimijoille lähtökohdan, jonka perusteella kehittämistä tehdään. Yhteisen näkemyksen perusteella voidaan tehdä tiedostetusti toivottuun suuntaan vieviä päätöksiä ja valintoja nykyhetkessä. Haapala perustelee lisäksi, että yhdessä laadittu näkemys toivotunlaisesta tulevaisuudesta ja toimintasuunnitelma tämän näkemyksen toteuttamiseksi sitouttaa yhteisön jäseniä ja innostaa sekä tavoittelemaan yhteisiä tavoitteita että korostamaan toiminnan taustalla olevia arvoja. Selkeä ajatus siitä, millainen rooli ja merkitys nuorisotyöllä halutaan tulevaisuudessa olevan, ohjaa siten myös yksittäisiä nuorisotyön toimijoita työssään. Yhteisen tulevaisuuskuvan muodostaminen ei ole helppoa, vaan se vaatii arvokeskustelua ja edellyttää todennäköisesti joidenkin yksilöiden joustamista omista näkemyksistään. Mikäli kuvailtua dialogia ei käydä lainkaan, miten voidaan arvioida sitä, mihin suuntaan ja kenen ohjaamana nuorisotyö kehittyy tai sitä, onko tämä kehitys tiedostettua ja suunnitelmallista, vai pelkästään reagointia kulloiseenkin yhteiskunnalliseen tilanteeseen?

2.3 Etsivän nuorisotyön tausta ja arvopohja

Tässä opinnäytetyössä etsivää nuorisotyötä käsitellään Nuorisolain sekä Opetus- ja kulttuuriministeriön määritelmien mukaisena toimintana. Vuonna 2010 uudistetun Nuorisolain mukaan etsivän nuorisotyön tehtävä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan ja itsenäistymistään sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Työtä tehdään ensisijaisesti perustuen nuoren itsensä antamiin tietoihin ja hänen omaan arvioonsa tuen tarpeesta. (Nuorisolaki 693/2010/7b §.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön linjauksen mukaan etsivä nuorisotyö on erityisnuorisotyötä, jonka tavoitteena on olla läsnä nuorten keskuudessa ja tarjota mahdollisuus turvalliseen ja luottamukselliseen aikuiskontaktiin. Työssä etsitään nuoren kanssa ratkaisuja hänen pulmiinsa ja kysymyksiinsä ja autetaan nuorta saavuttamaan tarvitsemansa palvelut. Etsivän työn ensisijaisena tehtävänä on auttaa alle 29-vuotiaita nuoria, jotka ovat koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolella tai jotka tarvitsevat tukea saavuttaakseen tarvitsemansa palvelut. Etsivä nuorisotyö tarjoaa nuorelle varhaista tukea, jos nuori sitä itse haluaa. Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää tukea etsivää nuorisotyötä tekevien työparien palkkaamiseen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014.)

Suomessa etsivän nuorisotyön juuret ulottuvat 1960-luvulla tehtyyn jengityöhön, mutta varsinaisesti etsivän työn muoto hahmottui vasta 1980-luvulla. Silloinkin etsivää työtä tehtiin vielä melko jäsentymättömästi eikä työn organisointi ollut vielä kovin kehittynyttä. Työntekijöillä ei esimerkiksi ollut saatavilla työnohjausta eikä juuri ammatillista tukea. Työtä tehtiin käytännössä rajattomasti ja oman auttamishalun perusteella. (Kaartinen-Koutaniemi 2012.) Yksi etsivän nuorisotyön kehittämisen merkkipaalu oli Norjasta saadun mallin pilotointi 1990-luvulla. Vuonna 1991 aloitettiin Tampereella etsivän nuorisotyön projekti (ENT), jonka lähtökohtana oli Norjassa kehitetty sosiaalisen kenttätyön malli riskioloissa elävien nuorten auttamiseksi. Projekti päättyi 1995, mutta työmuoto jatkui Tampereen nuorisotyön- ja sosiaalipalveluiden yhteistyönä ja se vakiintui osaksi kaupungin palveluverkostoa. (Huhtajärvi 2007.)

Ammatillisesti järjestettyjen työtapojen, työn periaatteiden ja käytäntöjen hiominen 90-luvulla muovasi vähitellen nykymuotoisen ammatillisesti tehdyn etsivän työn. Etsivä työ levisi ja laajeni vähitellen Suomessa uusien toimijoiden aloittaessa. Etsivän työn tekemisen tavat ovat edelleen kehittyneet toimintaympäristössä tapahtuneiden muutosten kautta, mutta työn peruseriaatteet ovat säilyneet samoina. (Kaartinen-Koutaniemi 2012.) Etsivä työ on alusta saakka pohjautunut tiettyihin arvoihin ja niiden edistämiseen työn kautta. Etsivän työn perustana on ihmiskäsitys, jonka mukaisesti jokaisella ihmisellä on yhtäläinen, kiistämätön arvo ja luovuttamattomat oikeudet riippumatta hänen taustastaan, elämäntilanteestaan tai kohtalostaan. Jokaista yksilöä tulee kohdella kunnioittaen hänen ihmisarvoaan (Kaartinen-Koutaniemi 2012).

Etsivää nuorisotyötä ohjaava ihmiskäsitys, yhtäläisiin ihmisoikeuksiin sitoutuminen sekä ihmisten koskemattomuuden ja itsemääräämisoikeuden suojeleminen ovat työn ydin. (Kaartinen-Koutaniemi 2012.) Käytännössä etsivässä työssä nämä arvot näkyvät muun muassa seuraavin tavoin: asiakasta ei leimata heistä saatujen tietojen perusteella, työ on asiakkaalle vapaaehtoista ja perustuu luottamukseen sekä tapahtuu aina asiakkaan ehdoilla. Etsivässä työssä ei pyritä muuttamaan asiakasta tai korjaamaan hänen elämänsä työntekijän tai yhteiskunnan toiveiden mukaisesti. Korjaamisen sijaan pyritään vähentämään haittoja ja tukemaan mahdollisuuksia siihen, että asiakkaat voivat löytää motivaation ja suunnata elämänsä tavalla, jota itse pitävät hyvänä. Etsivässä työssä kontakti ei myöskään ole ehdollinen, vaan etenee sillä nopeudella ja aikavälillä, kun asiakas tarvitsee. (Kaartinen-Koutaniemi 2012.) Asiakkaalle ei siis koidu haittoja, mikäli hän jättää esimerkiksi saapumatta tapaamiseen etsivän kanssa.

Huhtajärven (2007) mukaan etsivää työtä ohjaava humanistinen ihmiskäsitys sisältää myös ajatuksen siitä, ettei toivottomia tapauksia ole olemassa. Kaikista vaikeimmillakin asiakkailla on mahdollisuuksia, he vain eivät ole saaneet kaikkea potentiaaliaan käyttöönsä tai suuntaavat sitä haitallisella tavalla. (Huhtajärvi 2007, 447). Etsivässä työssä vaikuttavan arvopohjan tiedostaminen on tärkeää paitsi työntekijöille, myös työtä organisoiville ja rahoittaville tahoille. Etsivänä nuorisotyöntekijänä työskentelevien tulee olla tietoisia työtään ohjaavista arvoista ja sitoutua toimimaan niitä kunnioittaen ja noudattaen. Etsivää työtä organisoivien ja rahoittavien tahojen taas tulisi olla tietoisia työtä ohjaavasta arvopohjasta, jotta työn luonne erityispiirteineen ja toimintatapoineen ymmärrettäisiin ja jotta nämä seikat tulisivat huomioonotetuiksi päätöksiä tehtäessä.

2.4 Etsivän nuorisotyön merkitys ja kehittäminen

Tarkastelin katsauksessa etsivän nuorisotyön yhteiskunnallista asemaa ja merkitystä ja tässä raportin alaluvussa kertaan katsauksessa esitetyt keskeisimmät seikat. Käsitelin muun muassa etsivään nuorisotyöhön liittyvää taloudellista näkökulmaa. Yhteiskunnan kannalta yksi etsivän nuorisotyön tärkeimpiä tehtäviä on nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen ja sitä kautta taloudellisten säästöjen tuottaminen. Toimintaa

myös yleensä rahoitetaan taloudellisin perustein. Etsivän työn välittömänä tavoitteena on kuitenkin haittojen vähentäminen työssä kohdattujen ihmisten elämässä. Etsivän työn seurauksena ei välttämättä ole esimerkiksi asiakkaan kouluttautuminen ja ansiotyöhön siirtyminen, vaan lopputulos saattaa esimerkiksi olla nuoren jonkinasteisen osallisuuden saavuttaminen. Etsivän työn näkökulmasta tämäkin on tärkeä ja arvokas asia. (Kaartinen-Koutaniemi 2012.) Toisinaan etsivästä nuorisotyöstä käydyssä keskustelussa asetetaan vastakkain työlle asetetut taloudellisiin tekijöihin perustuvat tavoitteet sekä työn arvoista nousevat tavoitteet. Vaikka näiden kahden näkökulman välillä on havaittavissa ristiriitaa, yksinkertaistettuna molemmat silti pyrkivät samaan ja käytännön työssä näitä molempia tavoitteita lähestytään samoin toimenpitein.

Etsivän työn yhtenä tarkoituksena on palvelujen tarjoaminen niille, jotka eivät ole palvelujen piirissä. Osa nuorista jää syystä tai toisesta yhteiskunnan palveluverkoston ulkopuolelle. Etsivässä työssä tehdään palveluista saavutettavia ja tarjotaan niitä kunkin ihmisen tarpeeseen sopivalla tavalla. (Kaartinen-Koutaniemi 2012.) Näin edesautetaan yksilöiden osallisuutta ja kiinnittymistä yhteiskuntaan. Osalla etsivässä nuorisotyössä kohdattavista asiakkaista ongelmat ovat jatkuneet pitkään ja kasautuneet niin, ettei mikään muu taho ole kyennyt heitä auttamaan. Etsivä nuorisotyöntekijä saattaa olla ensimmäinen aikuinen, joka kohtaa nuoren leimaamatta ja antaa nuoren itse kertoa ongelmistaan ja pohtia itse ratkaisuja, tarjoamatta nuorelle valmiita vastauksia. Yksittäisen nuoren kohdalla etsivän nuorisotyön merkitys voikin siis olla erittäin suuri. Myös Puuronen on linjannut, että etsivän nuorisotyön keskeinen tehtävä on toivon synnyttäminen (Puuronen 2014).

Vuonna 2010 nuorisolakia uudistettiin ja etsivä nuorisotyö kirjattiin lakiin ensimmäistä kertaa. Nuorisolain muutos toi etsivän nuorisotyön kentälle kerralla paljon uusia toimijoita ja samalla linjasi etsivän työn tehtäviä hiukan toisin kuin työtä oli kentällä totuttu määrittelemään (Kaartinen-Koutaniemi 2012). Nuorisolain muutoksen myötä nuorisotyölle syntyi lisää uudistumisen mahdollisuuksia ja paineita; nuorisotyöntekijöiden ja erityisesti etsivää työtä tekevien toivottiin osaltaan korjaavan sellaisia nuorten syrjäytymisen ongelmia, joita yhteiskunnan muut instituutiot eivät saaneet hoidettua (Komonen ym. 2012). Etsivän työn ammatillistuminen on käynnissä edelleen ja työn paa-
luttaminen tapahtuu vähitellen. Palvelujen kasvaessa ja muuttuessa nopealla tahdilla

tarvitaan lisää tutkimus- ja kehittämistyötä työn jäsentämiseksi sekä palvelujen laadun arvioimiseksi ja edelleen kehittämiseksi. Sen ohella, että etsivää työtä menetelmänä vakiinnutetaan ja siihen suunnataan resursseja, olisi työtä ja sen tuloksia myös tutkittava ja dokumentoitava. Eräs etsivän työn yhteiskunnallisesti tärkeä tehtävä onkin dokumentoida asiakkaiden tarinoita ja kerätä siten tietoa yhteiskunnan palveluiden toimivuudesta. Näiden tietojen avulla yhteiskunnan palvelukenttää voidaan kehittää ja ennaltaehkäistä ongelmia jatkossa. Julkishallinto voi myös kerättyjen tietojen valossa muuttaa näkökulmaansa ja asenteitaan, sekä palvelujen tuottamisen ja tarjoamisen tapoja. Etsivän nuorisotyön kehittämiskohteisiin palataan vielä tämän raportin viimeisessä luvussa.

3 KATSAUKSEN TUOTTAMINEN

Tässä luvussa kuvaan opinnäytetyön produktin eli tuotoksen tekemisen vaihe vaiheelta suunnittelusta viimeistelyyn. Kerron opinnäytetyön tilauksesta ja tilaajatahon toiveista työlle, omista motiiveistani tarttua aiheeseen sekä suunnittelu- ja kirjoitusprosessin sujumisesta käytännössä. Kuvaan myös lyhyesti lopputuloksen sekä käsitelän tilaajatahon tuotoksesta antaman palautteen.

3.1 Opinnäytetyön tilaus ja aiheen rajaaminen

Tilaus opinnäytetyölle tuli Jyväskylän Nuorten Taidetyöpajan, Nuorisopalveluiden sekä Sovatek-säätiön etsiviltä nuorisotyöntekijöiltä. Etsivillä oli halu kehittää omaa toimintaansa ja luoda työlleen yhdenmukaista laatukriteeristöä sekä jatkossa myös tutkia työnsä vaikuttavuutta. Sain tiedon etsivään nuorisotyöhön liittyvästä opinnäytetyön aiheesta lehtorin välityksellä. Tartuin aiheeseen, sillä se vaikutti hyvin mielenkiintoiselta ja tarjosi mahdollisuuden perehtyä itselleni uuteen toimintamuotoon vielä opintojeni loppuvaiheessa. Lisäksi aihe oli kytköksissä käytännön työelämään ja työlle oli tilaajan mukaan tarvetta. Myös selkeä kehittämisnäkökulma oli olemassa; työtä haluttiin hyödyntää etsivän nuorisotyön kehittämiseen ja työntekijöiden oman toimin-

nan parantamiseen. Toisaalta aihe ja tilaajatahojen toiveet olivat haastavat. Tiesin joutuvani tekemään paljon taustatyötä ja etsivään työhön tutustumista voidakseni tarjota jotain konkreettista ja tilaajalle hyödyllistä. Työn haasteellisuus aiheutti etenkin alkuun myös epäröintiä. Pohdin paljon sitä, löytäisinkö aiheesta jotain uutta ja pysyisinkö vastaamaan tilaajatahon toiveisiin.

Tilaajien alkuperäiset toiveet tilatulle tutkimustyölle olivat muun muassa seuraavat; luoda etsivälle nuorisotyölle yhteistä laatukriteeristöä, tutkia ja tuottaa tietoa etsivän nuorisotyön laadusta sekä mahdollisesti luoda etsiville työkalu oman työnsä arviointiin. Työn tavoitteena olisi siten toisaalta vahvistaa etsivän nuorisotyön työnkuvaa ja asemaa, perustella sen tärkeyttä, kehittää työn arviointia sekä tuottaa arvokasta tietoa muun muassa rahoituksesta päättävälle ja työtä organisoiville tahoille.

Opinnäytetyön rajallisesta laajuudesta johtuen päädyimme lopulta yhdessä tilaajan kanssa rajaamaan työtä niin, että tarkoituksena ei ollut tuottaa laajaa yksityiskohtaista laatukäsikirjaa tai konkreettista arviointityökalua, vaan pikemminkin luoda pohjaa mahdolliselle tulevalle laatutyölle. Työni tarkoituksena oli siten tuottaa katsaus, joka taustoittaa etsivää nuorisotyötä ja työssä vaikuttavaa arvopohjaa, perustelee työn tärkeyttä sekä pohtii etsivän nuorisotyön laatuun ja kehittämiseen vaikuttavia tekijöitä. Tuotos voi toimia etsivää työtä toteuttavien organisaatioiden käytössä esimerkiksi uusien työntekijöiden perehdytyksen osana, työntekijöiden oman työskentelyn arvioinnin tukena sekä työn ja toiminnan esittelyssä ulkopuolisille tahoille ja toiminnan rahoittajille. Työn edetessä sen lopullinen muoto muuttui vielä ja mukaan valikoitui myös laajemmin nuorisotyön kehittämiseen liittyviä näkökulmia, jotka liittyvät olennaisesti myös etsivän nuorisotyön tulevaisuuskuviin.

Jyväskylässä etsivään nuorisotyöhön liittyen on kirjoitettu jo aiemmin yksi opinnäytetyö. Terhi Tahvanaisen *”Te ootte niin ihanan tukevia” – Etsivän työparitoiminnan toimintamalli* –opinnäytetyö julkaistiin vuonna 2010. Etsivä työparitoiminta alkoi Jyväskylässä syksyllä 2008 osana valtakunnallista OKM:n rahoittamaa työelämälähtöistä hanketta, jossa nuorten työpajojen yhteyteen palkattiin etsivän työn työpareja. Hanke sai jatkorahoituspäätöksen keväällä 2010 ja työparitoiminta Jyväskylässä laajeni. Tahvanaisen opinnäytetyö sai alkunsa hankkeen väliraportoinnista, jota haluttiin

laajentaa ja tuottaa samalla kirjallinen toimintamalli Jyväskylän Nuorten taidetyöpajalla tehtävästä etsivästä työstä.

Valitsin opinnäytetyöni toteutusmuodoksi toiminnallisen opinnäytetyön tutkimuksellisen sijaan. Toiminnallisessa opinnäytetyössä yhdistyvät käytännön toteutus eli tuotos ja sen raportointi tutkimusviestinnän keinoin. Toiminnallinen opinnäytetyö tavoittelee ammatillisessa kentässä käytännön toiminnan ohjeistamista, opastamista, toiminnan järjestämistä tai järjeistämistä. Toiminnallisen opinnäytetyön tuotos voi olla esimerkiksi ammatilliseen käytäntöön suunnattu ohjeistus, opas tai jonkin tapahtuman toteuttaminen. (Vilkka & Airaksinen 2003, 9.) Toiminnallinen toteutusmuoto tuntui sopivan parhaiten tilaajan toiveisiin ja omaan näkemykseeni aiheen käsittelystä. Ajattelin konkreettisen, etsivän työn ohjaajille kirjoitetun tuotoksen palvelevan heitä paremmin kuin esimerkiksi aiheesta toteutetun rajallisen kyselytutkimuksen. Lisäksi erillisten produktin ja raportin tuottaminen mahdollisti teeman käsittelyn laajemmassa näkökulmassa, mielestäni olennaisiin seikkoihin keskittyen.

3.2 Käytännön toteutus

Suunnitteluvaiheen jälkeen suoritin 5 opintopisteen suuruisen harjoittelujakson Jyväskylän kaupungin Etsivän työn palvelussa, osana yhteisöpedagogin tutkinnon vapaasti valittavia opintoja. Harjoittelun suoritusajankohta oli syksyllä 2013. Harjoittelun aikana perehdyin tarkemmin etsivän työn toimintaan ja sain siitä konkreettista käytännön kokemusta. Tutustuin myös paremmin Jyväskylän etsivän työn ohjaajiin, heidän yhteistyökumppaneihinsa sekä alueen toimipaikkoihin. Samalla keräsin aineistoa opinnäytetyötäni varten muun muassa havainnoimalla sekä keskustelemalla etsivän työn ohjaajien ja heidän lähimmän esimiehensä kanssa. Sain myös hyödynnettäväkseni etsivän työn ohjaajilla jo olemassa olevaa materiaalia ja alan kirjallisuutta.

Suoritettuani harjoittelun jatkoin taustamateriaalin keräämistä ja siihen tutustumista. Työn alkuvaiheessa ongelmia aiheutti se, että tutkimustietoa tai muuta julkaistua materiaalia etsivästä nuorisotyöstä löytyi vain niukasti. Suomenkielisiä tai suomeksi käännettyjä julkaisuja etsivästä työstä on ylipäättään kirjoitettu vähän, ja löytyneestä materiaalista osa oli yli kahdenkymmenen vuoden takaa. Etsivän nuorisotyön kentäl-

lä Suomessa on viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana tapahtunut huomattavia muutoksia, kuten esimerkiksi etsivän työn kirjaaminen nuorisolakiin. Tämän vuoksi vanhoja julkaisuja ei suurelta osin voinut hyödyntää. Vähitellen aihetta käsittelevää materiaalia kuitenkin löytyi ja työn edetessä kuva etsivästä nuorisotyöstä tarkentui. Samalla opinnäytetyön näkökulma ja työn keskeiset painotukset muuttuivat myös hiukan. Korostin tuotoksessa etsivän nuorisotyön kehittymisen näkökulmaa, osittain aiheen ajankohtaisuuden vuoksi mutta osittain oman mielenkiinnon johdosta. Kehittymisen teema oli työssä mukana alusta asti, mutta halusin lopulta tarkastella tarkemmin etsivää työtä osana nuorisotyön kenttää ja nostaa esille kysymyksiä, joita etsivän nuorisotyön toimintamuodon yleistyminen on alalla herättänyt. Tätä valittua näkökulmaa varten hyödynsin paljon verkkojulkaisuja ja nuorisoalan ammattilaisten kirjoittamia ajankohtaisia artikkeleita.

Katsausta kirjoittaessa ilmeni joitakin ongelmakohtia. Aihe oli rajaamisen jälkeenkin melko laaja ja koin pitkään suunnittelemani toteutuksen olevan liian hajanainen. Kirjoitusprosessin edetessä ideani ja työlle asettamani tavoitteet täsmentyivät vähitellen, kun kartutin omaa tietoa aiheesta ja löysin uutta, vasta julkaistua lähdemateriaalia sekä sain neuvoja opinnäytetyön ohjaajalta. Toisaalta sain työn tilaajan puolesta melko suuren vapauden aiheen käsittelyyn valitsemallani tavalla, mutta juuri tämä vapaus ja omien valintojen tekeminen oli lopulta kaikkein vaikeinta. Lähdeaineisto herätti aina uusia kiinnostavia näkökulmia ja mahdollisuuksia, joten mukaan otettavan materiaalin rajaaminen oli haastavaa. Opinnäytetyön ohjaajan Kimmo Lindin esittämät kysymykset auttoivat eteenpäin työn kanssa; antoivat uutta näkökulmaa ja toisaalta rohkeutta nostaa työssä esille myös seikkoja, joiden käsittelemisen koin vaikeaksi. Ohjaajan kommentit auttoivat myös työn rajaamisessa, ja päädyin lopulta luopumaan joistakin tekstin osista.

Yksi niistä työn osista, jonka päätin jättää vähemmälle tarkastelulle kuin alun perin suunnittelin, oli työn laatua ja tutkimista käsittelevä näkökulma. Laatukäsikirjat ja -oppaat sisältävät yleensä yksityiskohtaisen kuvauksen käytännön työstä ja käytetyistä menetelmistä ja usein niiden kirjoittaminen on työyhteisön tehtävä. Mietin jo opinnäytetyötä aloittaessa ja tilaajan kanssa aihetta rajatessa kysymystä siitä, olisiko minun perusteltua opiskelijana koota laatukäsikirjaa työyhteisölle, jota en tunne perusteellisesti. Oman oppimiseni ja rajallisten resurssien kannalta en myöskään pitänyt

järkevänä keskittyä kirjaamaan yksityiskohtaista opasta muiden antamien ohjeiden mukaan. Halusin toteuttaa tuotoksen siten, että saisin mukaan tutkimuksellisempaa otetta, joka jättäisi tilaa omalle pohdinnalleni. Katsauksesta tuli siten lopulta teoreettisempi ja näkökulmaltaan laajempi kuin varsinainen laatukäsikirja olisi ollut.

Käsittelin kuitenkin katsauksessa etsivän nuorisotyön laadun rakentumista yleisemmällä, pohtivalla otteella. Cederlöfin mukaan keskeinen osa toiminnan laadukkuutta on sen merkitys. Laadukkaassa organisaatiossa toiminnan merkitys on selkiytetty ja toimijoiden ymmärtämä, eli merkitys on kuvattavissa, osoitettavissa ja perusteltavissa. (Cederlöf 2002, 14.) Katsauksessa kuvasin etsivän nuorisotyön kehittymistä työmuotona ja työn taustalla vaikuttavaa arvopohjaa sekä näiden arvojen merkitystä käytännön työssä. Tämän kuvauksen myötä muotoutuu käsitys etsivästä nuorisotyöstä sekä myös siitä, mistä tekijöistä etsivän nuorisotyön laatu voisi koostua. Etsivässä nuorisotyössä laatu rakentuu asioista, jotka eivät ole helposti mitattavissa, kuten esimerkiksi asiakaslähtöisyyden ja muiden arvojen toteutuminen käytännön työssä.

Laatutyöskentelyn lisäksi toinen alkuperäisen suunnitelman jälkeen vähemmälle huomiolle jäänyt teema oli työhön perehdyttäminen. Tilaajan kanssa käydyssä keskustelussa jo suunnittelun alkuvaiheessa nousi esille, että tuotosta voitaisiin käyttää hyödyksi uusia työntekijöitä perehdytettäessä. Tämä oli kiinnostava mahdollisuus ja prosessin alussa pohdin paljon sitä, miten ottaisin perehdyttämisen teeman ja näkökulman osaksi työtä. Teema ei kuitenkaan lopulta istunut opinnäytetyöni teoreettiseen viitekehykseen, vaan se tuntui vievän huomiota pois tärkeämmiltä aiheilta ja näkökulmilta. Rajasin työhön perehdyttämisen siis lopullisen työn ulkopuolelle lähes kokonaan. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että tuotosta ei voitaisi käyttää osana uusien työntekijöiden perehdytystä. Katsauksen sisällöt tarjoavat todennäköisesti hyödyllistä tietoa ja pohdittavaa uudelle työntekijälle ja se on tiiviissä muodossaan helposti ja nopeasti luettavissa.

Mielestäni varsinaisessa produktissa ei ollut perusteltua pureutua syvällisemmin etsivän nuorisotyön ja muiden nuorisotyön muotojen väliseen suhteeseen. Käsittelin teemaa lähinnä tässä raportissa työn teoreettisena viitekehyksenä, ja siten pohjana ja perusteluna produktille. Opinnäytetyön tilaaja toivoi tuotoksen edesauttavan etsi-

vän nuorisotyön aseman vakiinnuttamisessa ja sen arvostuksen kohentamisessa, joten keskityin katsauksessa pääasiassa etsivän työn positiivisiin puoliin. Opinnäytetyöni kokonaisuuden kannalta myös vaikeiden kysymysten ja kritiikin esittäminen oli kuitenkin olennaista. Tässä raporttiosiossa oli paremmin mahdollisuus esittää kriittisiäkin huomioita etsivän nuorisotyön kehitystä ja asemaa kohtaan, ja niihin palataan raportin viimeisessä luvussa.

3.3 Lopputulos ja tilaajan palaute

Produktin eli tuotoksen sisältö on jaettu kahteen päälukuun, jotka ovat *Etsivän nuorisotyön taustalla* sekä *Etsivän nuorisotyön kehittäminen*. Lukuun 1 sisältyvät seuraavat alaluvut: *Etsivän työn historia ja arvopohja*, *Miksi etsivää työtä*, *Etsivä työ Jyväskylässä* sekä *Etsivän työn tekijältä vaadittavat edellytykset*. Luku 2 taas koostuu seuraavista alaluvuista: *Etsivä työ muutoksessa*, *Etsivän työn arvostuksesta*, *Etsivän työn laadun ja vaikuttavuuden arviointi* sekä *Kehittämisen kohteita etsivässä työssä*. En kuvaa tässä tyhjentävästi produktin sisältöä ja tekstiä, sillä se on kokonaisuudessaan luettavissa tämän raportin liitteenä. Lukujen otsikot tiivistävät kussakin luvussa käsitellyn asian ytimen, joten suuntaa antavan kuvan katsauksen sisällöstä saa jo niiden perusteella. Pyrin kuitenkin otsikoinnissa tiettyyn väljyyteen, sillä katsauksessa käsittelemäni asiasisällöt olivat laajoja ja osin tulkinnanvaraisia, kuten esimerkiksi etsivän työn arvoista puhuttaessa. Halusin välttää tekstissä ehdottomuutta ja jättää tilaa lukijan omalle pohdinnalle. Koin myös oman ammatillisen kokemukseni alalta olevan siinä määrin rajallinen, että hyödynsin katsauksessa laajasti lähdemateriaalia ja alan eri ammattilaisten näkemyksiä ja niiden yhdistelemistä.

Lähetin tuotoksen tilaajataholle luettavaksi ja kommentoitavaksi ennen lopullisen version viimeistelyä. Sainkin etsivän työn ohjaajilta palautetta ja joitakin korjausehdotuksia tekstiin. Varsinaisen asiasisällön suhteen etsivillä ei ollut juuri lisättävää paria ehdotusta lukuun ottamatta. Eräs etsivistä pohti voisiko produktissa ehkä havainnollistaa Jyväskylän alueen palveluverkostoa esimerkiksi kaaviolla sekä käsitellä sitä, miten työ täällä on erilaista kuin jossain muualla. Nämä olivat mielestäni hyviä huomioita ja etenkin palveluverkoston tarkempi esittely olisi ollut mielenkiintoinen lisä työhön. Tiesin kuitenkin, että etsivän työn ohjaajilla on jo kaavio etsivän työn yhteistyöverkos-

toista Jyväskylässä. Näin ollen uuden kaavion tekeminen ei mielestäni ollut olennaista. Halutessaan etsivän työn ohjaajat voivat liittää kaavion tekemäni katsauksen kanssa samoihin kansiin hyödynnettäväksi.

En lopulta myöskään ottanut tarkasteltavaksi muita paikkakuntia tai tehnyt laajempaa vertailua eri paikkakuntien välillä. Tämä olisi vaatinut paljon perusteellisempaa perehtymistä useiden alueiden toimijoihin, eikä minulla ollut resursseja siihen. Samoin työn aiheen tai tilauksen kannalta muiden paikkakuntien tarkastelu ei ollut erityisen tärkeää, joten työn järkevän rajaamisen vuoksi päätin keskittyä kuvaamaan etsivää työtä Jyväskylässä ja yleisellä tasolla. Suorittaessani harjoittelua etsivän työn parissa lähetin kuitenkin viestiä valtakunnallisen etsivien nuorisotyöntekijöiden Facebook-ryhmän foorumille, hyödyntäen Jyväskylän etsivien työntekijöiden profiilia. Kerroin tekeväni opinnäytetyötä Humanistisessa ammattikorkeakoulussa, kerroin aiheeni ja kysyin, onko jollain paikkakunnalla kenties jo käytössä laatukäsikirjaa tai vastaavaa etsivässä työssä. En saanut viesteihini juuri vastauksia harjoittelun aikana, joten jätin paikkakuntakohtaisten erojen tutkimisen opinnäytetyön ulkopuolelle. Mielenkiintoista ja varmasti hyödyllistä tutkimuksen tekeminen ja eri paikkakuntien vertaileminen kieltämättä olisi, jo etsivän nuorisotyön kehittämisen kannalta. Eri paikkakunnilla on varmasti toisistaan poikkeavia käytäntöjä ja toimintatapoja, ja työntekijät voisivat kenties jakaa tietoaan ja osaamistaan keskenään.

Pohdin tarkemmin myös toista etsivän työn ohjaajilta tullutta kommenttia työtä viimeistellessä. Eräs etsivistä kysyi voisiko katsauksessa kenties tuoda enemmän ilmi etsivien työkokemusta sekä koulutustaustoja. Työn tilaus- tai suunnitteluvaiheessa ei ollut puhetta etsivien taustojen tarkemmasta erittelystä enkä siksi ollut ajatellut niitä myöskään työhön sisällyttää. Esitetty toive herätti kuitenkin kysymyksen siitä, miksi etsivien mielestä olisi tärkeää tuoda enemmän esille heidän osaamistaan ja kokemustaan. Ovatko he kenties saaneet osakseen vähättelyä tai kyseenalaistamista? Etsivän esittämä toive heijastelee mielestäni myös Puurosen (2014) tekemiä havainnot siitä, että etsivän työn tekijät kokevat tekevänsä vaativaa asiantuntijatyötä, eivätkä ehkä aina koe saavansa riittävästi arvostusta osakseen. Toki etsivien koulutustaustojen ja aikaisemman työkokemuksen lyhyt esittely voisi olla hyödyllistä tietoa esimerkiksi etsiväksi nuorisotyöntekijäksi haluaville, työpaikkaa hakeville tai alaa

opiskeleville henkilöille. Kuitenkaan tässä opinnäytetyössä työntekijöiden taustojen erittely ei ollut olennaista, joten se jäi lopullisen rajauksen ulkopuolelle.

Saamani palautteen perusteella tilaajataho oli tyytyväinen lopputulokseen. Työ muuttui jonkin verran alkuperäisen tilauksen jälkeen, mutta sisällytin työhön ne teemat, joista sovimme tilaajan kanssa työtä suunnitellessa. Erityisesti tilaajan antamassa palautteessa kiiteltiin sitä, miten tuotoksessa käsiteltiin etsivän nuorisotyön arvopohjaa ja korostettiin sitä, että työssä ei oteta viranomaisroolia. Tuotos on hyödynnettävissä esimerkiksi etsivien nuorisotyöntekijöiden oman työskentelyn kehittämisen ja arvioinnin tukena sekä uusien työntekijöiden perehdytyksen osana, kuten tämän raportin johdannossa kuvattiin. Lopullinen tuotos vastaa siis alkuperäistä tarkoitusta ja onnistui pääosin hyvin. Yhteistyö tilaajan kanssa toimi myös hyvin. Etsivät antoivat palautetta tarvittaessa, mutta varsinaisen toteutuksen he jättivät minun päätettäväkseni. Työn suunnittelu ja kirjoittaminen itsenäisesti oli haastavaa, mutta myös palkitsevaa.

4 ARVIOINTI JA ANALYYSI

Tässä luvussa arvioin opinnäytetyöprosessia kokonaisuutena. Kertaan prosessissa ilmenneitä haasteita, pohdin omaa onnistumistani ja kehittymistäni sekä listaan prosessin aikana oppimiani asioita. Lisäksi analysoin opinnäytetyöni merkitystä, hyödynnettävyyttä ja validiteettia. Luvun lopussa käsittelen vielä etsivässä nuorisotyössä ilmenneitä kehittämisen kohteita sekä pohdin opinnäytetyön aikana erityisesti Jyväskylän etsivästä nuorisotyöstä tekemiäni huomioita.

4.1 Prosessin ja oman oppimisen arviointi

Tarttuessani opinnäytetyön tilaukseen, aihe tuntui todella mielenkiintoiselta ja haastavalta. Työ oli kuitenkin liian laaja yhden opiskelijan opinnäytetyöksi, joten sitä jouduttiin rajaamaan. Vaikka lopullinen rajausta oli perusteltu ja järkevä, työtä tehdessäni

minusta tuntui, että osa aiheen kiehtovuudesta katosi rajauksen myötä. Esimerkiksi kysymykset etsivän työn merkityksestä ja vaikuttavuudesta nuorten näkökulmasta jäivät työn ulkopuolelle. Luulen tämän heikentäneen lopulta hiukan motivaatiani ja innostustani opinnäytetyön kirjoittamiseen. Työn edetessä aloin myös kyseenalaistaa yhä enemmän sitä, olenko oikea henkilö kirjoittamaan tuotosta etsiville nuorisotyöntekijöille; keskitynkö olennaisiin seikkoihin ja pystynkö tarjoamaan ammattilaisille jotain uutta?

Prosessia jälkikäteen tarkastellessa on todettava, että joitakin asioita olisin voinut tehdä toisin ja paremmin. Olisin todennäköisesti esimerkiksi hyötynyt Jyväskylän etsivien nuorisotyöntekijöiden perusteellisemmasta haastattelusta ja mikäli tekisin työn uudelleen, todennäköisesti haastattelisin heitä esimerkiksi ryhmähaastattelun avulla ja tallentamalla haastattelutilanteen. Näin olisin saanut tutkimuksellisemman otteen opinnäytetyön tekemiseen sekä saanut etsivien omaa ääntä paremmin kuuluviin. Toisaalta se, että tein työtä hyvin itsenäisesti ja löytämäni materiaaliin tukeutuen, toi todennäköisesti katsaukseen enemmän myös etsivien näkökulmasta uutta sisältöä.

Perehdyin harjoittelun aikana etsivien nuorisotyöntekijöiden työnkuvaan ja työskentelytapoihin ja esitin heille tarkentavia kysymyksiä tehden samalla muistiinpanoja. Kävimme aina tilaisuuden tullen keskustelua heidän työhönsä liittyen. Pohdimme esimerkiksi asiakkaiden kohtaamista ja heidän erilaisia tarpeitaan ja sitä millaisia haasteita nämä asettavat etsivien työlle. Samoin keskustelimme myös muun muassa työn rajaamisesta suhteessa asiakkaisiin. Esiin nousivat muun muassa kysymykset siitä, millaisia tuloksia etsivältä työltä odotetaan yhteiskunnallisesti sekä mitä etsivät itse toivovat saavuttavansa työssä. Jokainen työntekijä todennäköisesti toivoo voivansa auttaa asiakasnuoria mahdollisimman paljon, mutta samalla työn realiteetit on tiedotettava. Asiakasprosessissa aikaansaadut tulokset riippuvat viime kädessä nuoren omista valmiuksista ja motivaatiosta, eikä etsivän tarjoama tukikaan aina välttämättä riitä (Puuronen 2014, 58).

On myös tunnustettava, että opinnäytetyölle ja etenkin varsinaiselle kirjoitusprosessille olisi pitänyt varata enemmän aikaa. Aliarvioin tekstin tuottamiseen kuluvan ajan ja toisaalta ajankäyttö ei aina aivan onnistunut ennakkosuunnitelmien mukaisesti. Etenkin odottamattomat työkiireet vaikuttivat suuresti opinnäytetyöni tekemiseen ja viiväs-

tyttivät työn valmistumista. Toisaalta priorisointia oli välttämätöntä tehdä: tarjoutuneista työmahdollisuuksista ei olisi ollut järkevää kieltäytyä, joten arvioin omalta kannaltani paremmaksi vaihtoehdoksi lykätä opinnäytetyön kirjoittamista tarvittavissa määrin parempaan ajankohtaan. Kirjoitusprosessin aikana myös oman motivaation heikkeneminen yllätti. En ollut osannut etukäteen ajatella miten kuluttavaa työn kirjoittaminen lopulta oli. Työn laajuuteen sekä sen tuottamiseen käytettyyn aikaan on vaikuttanut myös aiheen kiinnostavuus ja laajuus. Lopullisen version viimeistely ja palauttaminen oli vaikeaa. Kompastuskiviä olivat muun muassa liiallinen kriittisyys omaa tekstiä kohtaan, vaikeus rajata ja päättää tekstin sisältöjä sekä oma tiedonjano ja uuden materiaalin löytyminen.

Kirjoitusprosessia vaikeutti myös se, että joiltakin osin tarkastelimme asioita tilaajatahon kanssa eri näkökulmasta. Pohdin opinnäytetyötä tehdessä paljon sitä, missä määrin haluan tekstin heijastelevan omia mielipiteitäni ja tulkintojani, sekä sitä mitkä tekijät olivat todella olennaisia kokonaisuuden kannalta. Jyväskylän etsivän työn parissa tekemäni harjoittelu herätti paljon kysymyksiä ja myös ristiriitaista pohdintaa. Oma mielikuvani etsivästä nuorisotyöstä ja sen järjestämisestä oli etenkin työn alkuvaiheessa hiukan erilainen kuin Jyväskylässä toteutettu toimintatapa. Tämä johtui osittain siitä, että etsivä työ on muuttanut muotoaan viimeisten vuosien aikana ja että omat tietoni toiminnasta olivat rajalliset. Aiheeseen ja etsivän nuorisotyön kehittymiseen tarkemmin perehtyessäni mielikuvani tarkentui ja muuttui, mutta edelleen kyseenalaistin esimerkiksi joitakin toimintatapoja työssä. Lopulta tein tietoisin valinnan keskittää tekemäni kriittiset huomiot lähinnä tähän opinnäytetyön raportti-osioon produktin sijaan. Olen myös pyrkinyt esittämään tekstissä asiat pohtivaan sävyyn, sillä valmiita vastauksia tai juuri oikeaa toimintatapaa kussakin tilanteessa en väitä tietäväni.

Pääosin olen tyytyväinen lopputulokseen, vaikka itse prosessi olikin haastava. Onnistuin mielestäni löytämään mielenkiintoisen näkökulman opinnäytetyön teeman tarkasteluun sekä rajaamaan työn hallittavaksi kokonaisuudeksi. Erityisesti etsivän nuorisotyön tarkastelu suhteessa muuhun nuorisotyön kenttään ja siitä heränneen ajankohtaisen keskustelun esille nostaminen raportissa oli mielestäni onnistunut ratkaisu. Se toi työhön syvyyttä ja antoi samalla oivan mahdollisuuden pohtia työni teemaa suhteessa nuorisoalan kenttään yleisesti. Opinnäytetyön tekeminen opetti paljon uut-

ta etsivästä nuorisotyöstä ja pakotti tarkastelemaan työmuotoa sekä omaa suhtautumistani siihen uudella tavalla. Osana opinnäytetyöprosessia suorittamani harjoittelujakso toi myös lisää arvokasta käytännön kokemusta nuorisoalalta. Kaiken kaikkiaan opinnäytetyöprosessi vahvisti ammatillista osaamistani monella tavalla. Jouduin muun muassa tekemään vaikeita valintoja ja perustelemaan niitä, analysoimaan omia kykyjäni ja toimintaani sekä pohtimaan työelämälähtöisiä ongelmia ja ratkaisuja niihin. Sain myös lisää tietoa ja käytännön kokemusta sekä vahvistin kehittämisosaamistani.

4.2 Opinnäytetyön luotettavuus ja merkitys alalla

Kaiken tutkimustyön luotettavuutta ja pätevyyttä tulisi jollakin tavalla arvioida, jotta voidaan todeta sisältääkö tehty tutkimus virheitä. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta lisää tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta. Samoin tulosten tulkinnassa tarkkuus on olennaista ja lukijalle on kerrottava, millä perusteella tulkintoja esitetään ja mihin päätelmät perustetaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008.) Omassa opinnäytetyössäni olen pyrkinyt varmistamaan työn luotettavuuden juuri kuvaamalla työn suunnittelu- ja kirjoitusprosessin tarkasti. Lisäksi olen käsitellyt aihetta johdonmukaisesti. Esittelin ensin lukijalle työn teeman yleisesti, jonka jälkeen syvennyin analysoimaan tarkemmin tärkeimpiä aihepiirejä. Tämän vuoksi opinnäytetyön raporttiosio toistaa jonkin verran katsauksen tekstiä. Tällöin myös aiheeseen ennalta perehtymättömän lukijan on mahdollista seurata ja ymmärtää tekstiä.

Olen myös kuunnellut tilaajatahon suunnitteluvaiheessa työlle esittämät toiveet sekä viimeistelyvaiheessa esitetyt korjausehdotukset tuotoksen suhteen. Näin tuotos siis vastaa todelliseen työelämälähtöiseen tarpeeseen ja vastaa sille asetettuja odotuksia. Olen myös perustellut tekstissä opinnäytetyöprosessin aikana tekemäni valinnat ja pohjaan perustelut esimerkiksi juuri tilaajien toiveisiin sekä hyödyntämäni aiheesta aikaisemmin julkaistuun lähdemateriaaliin. Samoin olen tiedostanut opinnäytetyöprosessin rajallisuuden ja sen, että kaikkia aihepiiriin liittyviä olennaisia seikkoja ei työssä kannata käsitellä. Tulevaisuudessa aiheesta kiinnostuneiden voisi olla hyödyllistä tarkastella esimerkiksi paikkakuntakohtaisia eroja etsivän nuorisotyön toimintatavoissa ja työn organisoinnissa. Opinnäytetyöni aihepiiriä on kyllä käsitelty aiemmin-

kin, mutta tässä työssä on koottu olemassa oleva tieto olennaisilta osin yhteen selkeään ja tiiviiseen pakettiin, josta tieto on helposti löydettävissä.

Opinnäytetyönä tekemäni katsaus on siis ytimekäs kooste etsivän nuorisotyön taustoista, arvopohjasta, yhteiskunnallisesta asemasta sekä työmuodossa ilmenneistä kehittämisen kohteista. Työ toimii yleiskatsauksena etsivään nuorisotyöhön antaen yleiskuvan aiheesta esimerkiksi nuorisoalan opiskelijoille. Yhdessä raporttiosion kanssa katsaus tarjoaa myös pohdittavaa ja esittää kysymyksiä paitsi etsivän nuorisotyön tekijöille, myös muille alasta kiinnostuneille ja sitä kehittäville tahoille. Etenkin raportti käsittelee nuorisotyön kenttää myös etsivää nuorisotyötä laajemmin ja tarjoaa siten hyödyllistä tietoa myös muille nuorisoalasta kiinnostuneille.

Nuorisotyön näkökulmasta alan tunnettuutta ja arvostusta lisäävät julkaisut ovat aina hyödyllisiä, samoin etsivän nuorisotyön kannalta. Etenkin yhteiskunnan taloudellisen tilanteen kiristyessä on tärkeää tuoda esiin alan toimintojen tarpeellisuutta ja korostaa ennaltaehkäisevään työhön panostamisen etuja. Cederlöfin (2010) mukaan nuorisoalalla on edelleen hyödyllistä määritellä nuorisotyötä ammatillisesti ja aatteellisesti. Tutkimus- ja selvitystyö voi helpottaa nuorisotyön kuvaamista, mutta ennen kaikkea nuorisotyöntekijöiden itse tulisi kuvata työn luonne selkeästi ja ymmärrettävästi. Cederlöfin esimerkin mukaisesti olisi järkevää toimia myös etsivää nuorisotyötä kehitettäessä ja toimintaa juurruttaessa. Tämä opinnäytetyö auttaa omalta osaltaan muodostamaan etsivästä nuorisotyöstä julkista kuvaa tarpeellisena ja ammatillisena toimintana sekä tärkeänä yhteiskunnan tarjoaman palveluna.

Tehdessäni taustatutkimusta opinnäytetyötä varten havaitsin, että eri nuorisoalan ammattilaiset peräänkuuluttivat nuorisotyön kentällä olevan edelleen tarvetta laajalle keskustelulle (mm. Haapala 2012; Cederlöf 2010). Erityisesti keskustelua kaivataan siitä, mihin suuntaan nuorisotyön halutaan kehittyvän tai mihin sitä tietoisesti ohjataan. Mikäli alalla ei ole yhteistä tulevaisuuskuvaa eikä sellaisesta keskustella, kehittämistä ei silloin tehdä kovin tietoisesti tai suunnitelmallisesti. Samoin erimielisyydet alan toimijoiden välillä voivat kasvaa, jolloin energiaa ja aikaa saatetaan käyttää turhaan epäolennaisuuksien puimiseen. Nuorisotyön resursseista ja hallinnollisista järjestelyistä päättäviin toimijoihin on myös todennäköisesti helpompi vaikuttaa, mikäli nuorisoalan puolestapuhujat ovat samoilla linjoilla ja yhteisymmärryksessä keske-

nään. Etsivän nuorisotyön tulee olla osa tätä keskustelua, sillä yhtä lailla tärkeää on määritellä sitä, mihin suuntaan etsivää nuorisotyötä halutaan kehittää. Tämä opinnäytetyö nostaa esille olennaisia seikkoja nuorisotyön kehittämisestä ja ajankohtaisista kehityssuunnista ja osallistuu siten alalla käytyyn keskusteluun.

4.3 Kysymyksiä, kehittämisideoita ja johtopäätöksiä

Opinnäytetyöprosessin alkuvaiheessa harjoittelun aikana käydyissä keskusteluissa ilmeni, että osa Jyväskylän etsivän työn ohjaajista ei henkilökohtaisesti koe tekevänsä nuorisotyötä. Tätä he perustelivat muun muassa etsivän nuorisotyön asiakkaiden ikäjakaumalla. Toiminnan asiakkaina voivat olla alle 29-vuotiaat ja etsivien mukaan osa vanhimmista asiakkaista saattaa vieroksua sanaa nuorisotyö, koska eivät koe itse olevansa enää nuoria. Jyväskylässä etsivät ovat myös aloittaneet toiminnan nimikkeellä etsivä työparitoiminta, eikä työn alkuvaiheessa käytetty juurikaan sanaa nuorisotyö. Lisäksi etsivien koulutustaustat ja aikaisempi työkokemus on pääosin muilta aloilta kuin nuorisotyön parista.

Tämä etsivien kanssa käyty keskustelu herätti joukon kysymyksiä, joiden pohtiminen voisi olla hyödyllistä laajemminkin etsivän nuorisotyön kentällä. Etsivä nuorisotyö on kirjattu osaksi nuorisolakia ja työn järjestäminen pohjaa tuohon lakiin. Nuorisolaissa on esimerkiksi säädetty nuorella tarkoitettavan juuri alle 29-vuotiaita (Nuorisolaki 693/2010/7b §). Näin ollen etsivän nuorisotyön asiakkaiden ikäjakauma ei sinänsä riitä perusteluksi muuttaa toimintamuodosta käytettyä nimeä. Etsivien kuvaama kokemus heidän työstään käytetystä ammattinimikkeestä voi mielestäni olla merkki siitä, että he eivät joko kaikilta osin arvosta nuorisotyötä tai että heidän kuvansa nuorisotyön sisältämisestä työmuodoista ei täysin vastaa todellisuutta. Tämän suuntainen ajattelu taas voi olla haitallista nuorten kanssa työskentelevälle, sillä työntekijän asenteet ja näkökulma heijastuvat myös työn tekemiseen käytännössä. Ammattilaisen suhtautuminen sekä asiakasta että työn tekemistä kohtaan vaikuttavat konkreettisesti asiakasprosessiin ja ovat ratkaisevia työn onnistumiselle.

Jyväskylässä etsivästä nuorisotyöstä on käytetty työn alkuaikoina termiä etsivä työparitoiminta, mutta myöhemmin nimike on lyhennetty termiin etsivä työ. Samoin Jy-

väskylässä on totuttu käyttämään nimikettä etsivän työn ohjaaja etsivän nuorisotyöntekijän sijaan. Viittasin työnimikkeeseen muuttumiseen jo tämän raportin johdannossa, jossa nostin esille Puurosen ehdottamaa jakoa termeihin ”etsivä nuorisotyö” ja ”etsivä katutyö” tai ”jalkautuva etsivä nuorisotyö” (Puuronen 2014). Mielestäni Puurosen ehdottama jako olisi perusteltu ja järkevä, termien yhdenmukaisuuden ja selkeyden kannalta. Etsivästä nuorisotyöstä käytetty termi on laajemminkin vaihdellut. Välillä on julkisesti käytetty termiä etsivä työ, mutta nykyisin toiminta on kirjattu lakiin etsivänä nuorisotyönä. Toiminnan kutsuminen pelkästään etsiväksi työksi voikin sekoittaa helposti. Etsivää työtä on alun perin tehty jalkautuvana katutyönä, kun taas etsivä nuorisotyö on muotoutunut verkostotyöksi nuorisolain uudistuksen myötä. Valittiin työmuodoista puhuttaessa mikä tahansa termi, sen soisi vakiintuvan valtakunnalliseksi ja yleisesti hyväksytyksi nimikäytännöksi.

Toinen harjoittelun aikana ilmennyt ja pohdintaa herättänyt seikka oli se, että Jyväskylässä etsivät kertovat tekevänsä kaikki työtä samanlaisella otteella ja työtavoilla. Heidän mukaansa asiakasnuoren kannalta ei ole merkitystä sillä, kehen etsivistä ottaa yhteyttä, koska kaikilta saa samanlaisen vastaanoton ja tarjotun avun. Kuitenkaan etsivillä ei varsinaisesti ole kirjattu ylös yhteisiä pelisääntöjä työn tekemiseen tai kovin tarkkaa työnkuvausta. Aiemmin Jyväskylässä on kyllä esimerkiksi tehty opinnäytetyö etsivän työparitoiminnan mallintamisesta, jossa on kirjattu työmuoto yleisellä tasolla (ks. Tahvanainen 2010). Työtä ohjaava arvopohja taas on ennen omaa opinnäytetyötäni tullut lähinnä OKM:n asettamista ehdoista rahoituksen myöntämiselle. Nämä arvot ja ohjeistukset ovat kuitenkin olleet melko suurpiirteisiä ja eri tavoin tulkittavissa, joten myös työtavat ja sitä kautta palvelu voi olla erilaista.

Aiemmin perinteisessä etsivässä työssä työntekijät ovat ”tehneet itsensä näkyviksi” ja asettautuneet nuorten saataville niihin paikkoihin, joissa nuoret viettävät aikaansa (Kaartinen-Koutaniemi 2012). Etsivän työn tekijät siis konkreettisesti jalkautuivat kaduille ja etsivät nuoria, jotka voisivat hyötyä etsivän työn toiminnasta. Tarkoitus oli tavoittaa nuoret ja solmia heihin kontakti sekä vähitellen luottamuksellinen suhde. Uudistetun nuorisolain mukaisessa etsivässä nuorisotyössä tämä näkyville asettautuminen tapahtuu eri keinoin, kuten lehtijuttujen ja muiden julkaisujen avulla, etsivien nuorisotyöntekijöiden omien nettisivujen ja työparien omien Facebook-profiilien kaut-

ta. Etsivän työn tekijät käyvät myös säännöllisesti esittäytymässä alueen oppilaitoksissa ja ovat läsnä esimerkiksi puolustusvoimien kutsunnoissa.

Toimintaa tarkastellessa ja työntekijöitä haastateltaessa heräsi kuitenkin kysymys siitä, ovatko nämä käytetyt keinot riittäviä palvelujen ulkopuolella olevien nuorten tavoittamiseksi. Tiedetään esimerkiksi olevan paljon nuoria, jotka viettävät käytännössä kaiken aikansa kotona ja joiden sosiaaliset kontaktit tapahtuvat Internetin välityksellä. Miten etsivässä nuorisotyössä pyritään tavoittamaan näitä nuoria? Mielestäni olisi perusteltua lisätä erilaisia metodeja etsivien nuorisotyöntekijöiden näkyvyyden lisäämiseksi. Esimerkiksi päivystysluontoinen toiminta tai Internetin laajempi hyödyntäminen voisivat olla varteenotettavia vaihtoehtoja.

Lisäksi pohdin sitä, että mikäli etsivät nuorisotyöntekijät ovat nuoren tavoitettavissa ainoastaan virka-aikaan, toteutuvatko etsivän työn periaatteet? Onko etsivällä työllä silloin todella mahdollisuus kohdata nuoret oikea-aikaisesti, tarpeen mukaan, silloin ja siten kun nuorelle sopii? Mielestäni olisi tärkeää pohtia sitä, kenen tai minkä tahon puoleen nuoret kääntyvät niinä aikoina, kun kaikki kaupungin etsivät nuorisotyöntekijät ovat vapaalla samanaikaisesti. Kaartinen-Koutaniemi (2012) viittaa etsivän työn joustavuuteen seuraavasti: ”etsivää työtettä täydentävät etsivän työn ihmiset, jotka voivat työssään mennä sinne, missä asiakkaat ovat iltaisin, öisin ja päivisin – asiakkaiden omaan elämänpiiriin”. Mikäli näin ei käytännössä toimita, etsivän nuorisotyön matalan kynnyksen periaate ei mielestäni toteudu kaikilta osin.

Etsivän työn onnistumisen perusta on paitsi asiakkaan omat valmiudet ja motivaatio, myös työntekijän eli ammattilaisen asennoituminen ja pätevyys. Olisikin tärkeää varmistaa, että etsivää työtä tekevät todella ovat motivoituneita työtään kohtaan ja kiinnostuneita kohtaamistaan nuorista. Myös etsivään nuorisotyöhön soveltuvan koulutuksen ja riittävän työkokemuksen tarkempi määrittely olisi paikallaan. Uudistuneen nuorisolain mukainen etsivä nuorisotyö voidaan tulkita ja toteuttaa hyvin monella eri tavalla. Laajemmalle valtakunnalliselle keskustelulle ja yhteisille linjauksille olisi siten tarvetta, samoin tätä opinnäytetyötä laajemmalle tutkimustyölle. Verkostotyönä virka-aikaan järjestetyn etsivän nuorisotyön riskinä on mielestäni esimerkiksi se, että säännöllinen työaika houkuttelee alalle työntekijän todellisen sisäisen motivaation sijasta.

Tekemässäni katsauksessa erittelin luvussa 2.4 tarkemmin havaitsemiani konkreettisia kehityskohteita etsivässä nuorisotyössä. Katsausta tehdessä keskeisimmät ilmi tulleet kehittämisen kohteet tai ongelmakohdat etsivässä nuorisotyössä olivat seuraavat: resurssien riittävyys ja niiden suuntaaminen, toiminnan rahoittaminen pääasiassa hankerahoituksella, määräaikaisten työsopimukset, työn palkkaus suhteessa alan vetovoimaisuuteen ja työn vaativuuteen, hallinnolliset työn järjestämistä koskevat seikat ja tiedonkulku esimerkiksi eri ELY-keskusten välillä, etsivän nuorisotyön sijoittuminen kuntaorganisaatioissa, hankaluudet raportoinnissa ja sen kuormittavuus työssä sekä viimeisenä asiakasnuoren lähiverkoston huomioiminen osana asiakasprosessia. Raportin liitteenä olevassa katsauksessa kuvasin yksityiskohtaisemmin edellä mainittuja ongelmakohtia ja mahdollisuuksia niiden ratkaisemiseksi, joten en erittele niitä enää tässä perusteellisemmin.

Tämän raportin luvussa 2.2 *Nuorisotyön kehittämisestä* käsitteelin sitä, miten nuorisotyössä on viime vuosina korostettu etsivää nuorisotyötä ja miten sen asema on vahvistunut alalla. Esimerkiksi Opetus- ja kulttuuriministeriö on rahoittanut toimintaa ja muutenkin työmuoto on hyväksytty monilla paikkakunnilla suhteellisen lyhyessä ajassa osaksi palveluverkostoa. Lokakuussa 2013 Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry ja Suomen Kuntaliitto julkaisivat raportin *Kunnallisen nuorisotyön tulevaisuusodotukset 2013*, jonka mukaan etsivä työ, työpajatoiminta ja nuorisotakuu ovat kasvattaneet koko nuorisotyön arvostusta. Raportissa myös todetaan, että etsivän nuorisotyön rahoitusta on lisätty (muun muassa juuri OKM:N hankerahoitus), mutta pääosassa Suomen kuntia nuorisotyön resursseissa kokonaisuudessaan ei ole tapahtunut muutosta.

Edellä kuvattu kehitys tarkoittaa sitä, että nuorisotyön perinteiset, ennaltaehkäisevään työhön keskittyneiden toimintamuotojen taloudellista tukea ei ole lisätty, mutta voimakkaamman tuen tarpeessa oleville nuorille suunnattua toimintaa on tuettu aikaisempaa enemmän. Helsingin kaupungin nuorisotoimenjohtaja Tommi Laitio kommentoi *Kunnallisen nuorisotyön tulevaisuusodotukset 2013* –raporttia pian sen ilmestyttyä. Laitio ilmaisi huolensa raportista ilmenevää nuorisotyön kehityssuuntaa kohtaan. Hän epäili, että kalliiden, korjaavien ja yksilötyöhön painottuvien vastuiden ja niiden erillirahoituksen kasvaminen vaikuttaa väistämättä ennaltaehkäisevän nuori-

sotyön toimintamahdollisuuksiin. Laitio myös perusteli väitettä sillä, että monet nuorisoalan ammattilaiset eri kunnista esittivät samansuuntaisia kehitystä havainnollistavaa materiaalia Suomen suurimpien kuntien nuorisotyön Kanuuna-verkoston tapaa-misessa keväällä 2013. (Laitio 2013.)

Kuten totesin luvussa 2.2, nuorisotyön kehittyminen erityisesti korjaavan nuorisotyön ja erityisryhmien tukemisen suuntaan ei ole ongelmaton. Nuorisotyön peruseriaat-teita on, että toiminta on kaikille avointa, joten keskittyminen erityisryhmiin poikkeaa alan yleisistä linjauksista. Määttä & Tasanko (2012) ovat esittäneet kysymyksen, voi-daanko ja pitäisikö hyvinvointipoliittisessa suunnittelutyössä huomioida nuoret laajas-ti, pelkästään syrjäytymisen ehkäisyyn ja syrjäytymisvaarassa oleviin nuoriin keskit-tymisen sijaan. Laitio (2013) käsitteli kirjoituksessaan samaa asiaa ja muistutti puo-lestaan nuorisolain olevan väestöpoliittinen, ei riskiryhmiin rajautuva. Lisäksi Laitio totesi, että avoimen nuorisotyön tai kulttuurisen nuorisotyön vaikuttavuutta olevan paljon vaikeampi todentaa interventiotasolla kuin kohdennettujen toimenpiteiden vai-kutusta. Tästä syystä korjaavaan työhön keskittyvälle toiminnalle on helpompi löytää perusteluja ja sitä kautta myös saada rahoitusta.

Laitio (2013) korosti kirjoituksensa lopussa, että ei vähättele etsivää nuorisotyötä, vaan pitää sitä hyvin tärkeänä toimintana. Samalla hän kuitenkin toivoi nuorisotyön ammattilaisten keskustelevan syvällisesti siitä, miten rahoitus muokkaa nuorisotyötä. Laition mukaan nuorisoalan ammattilaisten tulisi suunnata nuorisotyötä siten, että jatkossa kohdennetun yksilötyön tarve vähenisi. Tässä opinnäytetyössä tarve laajal-le keskustelulle nuorisotyön kentällä mainittiin jo aiemmin luvussa 4.2, jolloin korostui tarve nuorisoalan yhteisen tulevaisuuskuvan muodostamiselle. Tähän keskusteluun tulevaisuuskuvista tulee liittyä myös etsivä nuorisotyö ja sen rooli nuorisotyön kentäl-lä. Vaikka etsivän nuorisotyön kohdalla onkin kyse tärkeästä ja tarpeellisesta toimin-tamuodosta ja yhteiskunnan tarjoamasta palvelusta, ei sen kustannuksella tule unoh-taa tai väheksyä muun nuorisotyön merkitystä ja tehtävää yhteiskunnassa.

LÄHTEET

- Aaltonen, Kimmo 2011. Nuorten hyvinvointi ja monialainen yhteistyö. Helsinki: Tietosanoma Oy
- Cederlöf, Petri 2002. Laadun rakennusaineeksi. Opetusmoniste nuorisotyön opiskelijoille ja opettajille sekä nuorisotyöntekijöille. Humanistinen ammattikorkeakoulu
- Cederlöf, Petri 2010. Nuorisotyön merkitys. Nuorisotyön asema ja merkitys Suomessa. <http://nam.humak.fi/artikkelit/nuorisotyon-merkitys-0>. Viitattu 20.5.2014.
- Haapala, Anu 2012. Tulevaisuuskuvat nuorisotyössä. Teoksessa Komonen, Katja & Suurpää, Leena & Söderlund, Markus (toim.) 2012. Kehittyvä nuorisotyö. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki: Hakapaino Oy
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2008. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Huhtajärvi, Piia 2007. Ammatillinen etsivä työ. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.) 2007. Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Humanistinen ammattikorkeakoulu / Petri Cederlöf 2014. Nuorisotyön asema ja merkitys Suomessa. <http://nam.humak.fi/>. Viitattu 20.5.2014.
- Hjort, Haldis 1988. Etsivän työn psykologia. Suomentanut Saima-Liisa Laatonen. Toimittanut Kitty Enblom. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kaartinen-Koutaniemi, Jaakko (toim.) 2012. Etsivässä työssä. Helsinki: LK-kirjat / Nuorten keskus
- Komonen, Katja & Suurpää, Leena & Söderlund, Markus (toim.) 2012. Kehittyvä nuorisotyö. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Laitio, Tommi 2013. Rahoitus muuttaa nuorisotyötä. Viitattu 13.9.2014. <http://tommilaitio.munstadi.fi/2013/10/24/rahoitus-muuttaa-nuorisotyota/>
- Mehtonen, Tuija 2011. Sosiaalisen vahvistamisen osaaminen. Teoksessa Lundbom, Pia & Herranen, Jatta (toim.) 2011. Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu.
- Männikkö, Jaana 2010. Etsivää työtettä etsimässä. Kehittämistoimintaa nuorten palveluverkostossa. Opinnäytetyö, Tampereen ammattikorkeakoulu. Ylempi amk-tutkinto. Theseus-tietokannasta. Viitattu 20.10.2013. <http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/12914/Etsivaa%20tyootetta%20etsimassa%20-%20Kehittamistoimintaa%20nuorten%20palveluverkostossa%20Jaana%20Mannikko%202010.pdf?sequence=1>
- Määttä, Mirja & Tasanko, Pia 2012. Nuorisotyön tehtävä ohjelma(yhteis)kunnassa. Teoksessa Komonen, Katja & Suurpää, Leena & Söderlund, Markus (toim.) 2012. Kehittyvä nuorisotyö. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013. Etsivä nuorisotyö. Viitattu 20.10.2013. http://www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoitus/etsiva_nuorisoty/

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013. Nuorisotyön avustukset. Avustukset etsivään nuorisotyöhön. Viitattu 25.10.2013.

http://www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisotyon_avustukset/tyopajatoimintaan_liittyvan_etsivan_tyon_ammattilaisten_palkkaus

Pihlaja, Juha 1997. Ne ei ainakaan laula mitään eteenpäin. Tutkimus etsivän nuorisotyön projektista Tampereella 1991-1995. Kuopio: Kuopion Liikekirjapaino Oy.

Puuronen, Anne 2014. Etsivän katse. Etsivä nuorisotyö ammattina ja ammattialan kehittäminen – näkökulmia käytännön työstä. Nuorisotutkimusverkosto /Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 70. Viitattu 25.8.2014.
http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/etsivan_katse.pdf

Rauas, Minna 2012. OLE HYVÄ! Nuorisotyön eettisyys kehittämishaasteena. Teoksessa Komonen, Katja & Suurpää, Leena & Söderlund, Markus (toim.) 2012. Kehittyvä nuorisotyö. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki: Hakapaino Oy.

Rauas, Minna 2014. Pieniä tekoja, suuria asioita. Nuorisotyön eettinen näkökulma. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Http://www.humak.fi/sites/default/files/liitteet/humak_pienia_tekoja_suuria_asioita_web_0.pdf. Viitattu 20.5.2014.

Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry 2009. Nuorisotyöllä on merkitystä. Opas kuntavaikuttajille ja nuorisotyöntekijöille nuorisotyön yhteiskunnallisesta merkityksestä. Viitattu 22.10.2013.

<http://primapaper.fi/allianssi/vaikuttamismateriaalit/nym08/primapaper>

Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi ry ja Suomen Kuntaliitto 2013. Kunnallisen nuorisotyön tulevaisuusodotukset 2013. Helsinki: Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi ry ja Suomen Kuntaliitto.

Tahvanainen, Terhi 2010. Te ootte niin ihanan tukevia.

Vilkka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

LIITTEET

LIITE 1 Katsaus etsivään työhön Jyväskylässä

ETSIVÄ NUORISOTYÖ – MISSÄ MENET?

Katsaus etsivään nuorisotyöhön Jyväskylässä

Jenny Keilonen

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

Syyskuu / 2014

SISÄLLYS

JOHDANTO	3
1 ETSIVÄN NUORISOTYÖN TAUSTALLA	4
1.1 Etsivän työn historia ja arvopohja	5
1.2 Miksi etsivää työtä?	9
1.3 Etsivä työ Jyväskylässä	12
1.4 Etsivän työn tekijältä vaadittavat edellytykset	15
2 ETSIVÄN NUORISOTYÖN KEHITTÄMINEN	19
2.1 Etsivä työ muutoksessa	19
2.2 Etsivän työn arvostuksesta	23
2.3 Etsivän työn laadun ja vaikuttavuuden arviointi	25
2.4 Kehittämisen kohteita etsivässä työssä	28
LÄHTEET	33

JOHDANTO

Tässä opinnäytetyönä tehdyssä katsauksessa tarkastellaan etsivän nuorisotyön nykytilannetta Jyväskylässä. Samalla taustoitetaan etsivän työn lähtökohtia ja työmuodon kehittymistä, mutta katsauksen pääpaino on nykyhetkessä ja toisaalta tulevaisuuteen suuntautuvassa pohdiskelussa. Katsauksen tarkoituksena on tarjota tiivis kuvaus etsivästä työstä ja sen taustalla vaikuttavasta arvopohjasta, nostaa esiin kysymyksiä työn järjestämisestä tällä hetkellä sekä tarjota lukijalle pohdittavaa etsivän nuorisotyön kehittämistarpeeseen ja kehitystyöhön liittyen. Katsaus toimii näin ollen etsivää työtä toteuttavien organisaatioiden käytössä esimerkiksi työntekijöiden oman työskentelyn kehittämisen ja arvioinnin tukena sekä uusien työntekijöiden perehdytyksen osana. Lisäksi katsauksen on tarkoitus edesauttaa etsivän nuorisotyön työmuodon vakiintumista osallistumalla osaltaan toiminnasta käytyyn yleiseen keskusteluun.

Tilaus opinnäytetyölle tuli Jyväskylän Nuorten Taidetyöpajan, Nuorisopalveluiden sekä Sovatek-säätiön etsiviltä nuorisotyöntekijöiltä. Etsivillä oli halu kehittää omaa toimintaansa ja luoda työlleen yhdenmukaista laatukriteeristöä sekä jatkossa myös tutkia työnsä vaikuttavuutta. Opinnäytetyön rajallisesta laajuudesta johtuen päädyimme yhdessä tilaajan kanssa rajaamaan työtä siten, että tarkoituksena ei lopulta ollut tuottaa konkreettista laatukriteeristöä tai laatukäsikirjaa, vaan pikemminkin taustoittaa etsivää työtä, sen arvopohjaa ja tärkeyttä sekä pohtia työn laatuun ja kehittämiseen vaikuttavia tekijöitä. Työn edetessä sen lopullinen muoto muuttui vielä hiukan ja mukaan valikoitui myös laajemmin nuorisotyön kehittämiseen liittyviä näkökulmia, jotka liittyvät olennaisesti myös etsivän nuorisotyön tulevaisuuskuviin.

Jyväskylässä etsivä nuorisotyö on käynnistynyt vuonna 2008 nimellä etsivä työparitoiminta, mutta sittemmin toimintaa on kutsuttu termillä etsivä työ. Tässä oppaassa on päätetty käyttää pääasiassa nimitystä etsivä nuorisotyö työmuodosta puhuttaessa, jotta termistö on yhdenmukainen Nuorisolain sekä Opetus- ja kulttuuriministeriön linjauksen kanssa. Kuluvana vuonna ilmestyneessä *Etsivän katse* – tutkimuksessaan Puuronen ehdotti etsivästä nuorisotyöstä käytettäväksi jakoa termeihin ”etsivä nuorisotyö” ja ”etsivä katutyö /jalkautuva etsivä

nuorisotyö” (Puuronen 2014, 15). Yleisenä käytäntönä tämä voisikin tuoda selkeyttä alalle: näin voitaisiin erottaa toisistaan kaksi erilaista työmuotoa ja yhdenmukaistaa etsivään nuorisotyöhön liittyviä mielikuvia. Puuronen painottaa muutenkin tarvetta termien yhdenmukaistamiseen ja ennen kaikkea vakiinnuttamiseen ja ehdottaa etsivä-sanana korostamista työmuodosta puhuttaessa (Puuronen 2014, 15). Tästä tarpeesta on helppoa olla samaa mieltä; etsivästä nuorisotyöstä on valtakunnallisestikin käytetty useampaa eri nimitystä työmuodon kehittymisen aikana. Työn vakiinnuttamisen ja arvostuksen lisäämisen kannalta olisi olennaista, että etenkin alan toimijat olisivat yhtä mieltä termeistä ja käyttäisivät niitä järjestelmällisesti työstään puhuessaan.

Katsaus on jaettu kahteen päälukuun, jotka ovat *Etsivän nuorisotyön taustalla* ja *Etsivän nuorisotyön kehittäminen*. Ensimmäinen luku nimensä mukaisesti taustoittaa lukijalle etsivää nuorisotyötä toimintana. Luvussa kuvataan työmuodon historiaa ja arvopohjaa, perustellaan toiminnan tärkeyttä, kuvataan työmuodon kehittymistä Jyväskylässä sekä määritellään niitä edellytyksiä, joita etsivänä nuorisotyöntekijänä työskentelevän tulisi täyttää. Toisessa luvussa taas kuvataan työmuodossa jo tapahtunutta kehitystä, käsitellään työmuodon arvostusta yleisesti, pohditaan etsivän nuorisotyön laadun ja vaikuttavuuden arviointia sekä eritellään etsivässä nuorisotyössä havaittuja kehittämiskohteita.

1 ETSIVÄN NUORISOTYÖN TAUSTALLA

Tässä katsauksessa etsivää nuorisotyötä käsitellään lähinnä Nuorisolain sekä Opetus- ja kulttuuriministeriön määritelmien mukaisena toimintana. Vuonna 2010 uudistetun Nuorisolain mukaan etsivän nuorisotyön tehtävä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan ja itsenäistymistään sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Työtä tehdään ensisijaisesti perustuen nuoren itsensä antamiin tietoihin ja hänen omaan arvioonsa tuen tarpeesta. (Nuorisolaki 693/2010/7b §.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön linjauksen mukaan etsivä nuorisotyö on erityisnuorisotyötä, jonka tavoitteena on olla läsnä nuorten keskuudessa ja tarjota mahdollisuus turvalliseen ja luottamukselliseen aikuiskontaktiin. Työssä etsitään nuoren kanssa ratkaisuja hänen pulmiinsa ja kysymyksiinsä ja autetaan nuorta saavuttamaan tarvitsemansa palvelut. Etsivän työn ensisijaisena tehtävänä on auttaa alle 29-vuotiaita nuoria, jotka ovat koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolella tai jotka tarvitsevat tukea saavuttaakseen tarvitsemansa palvelut. Etsivä nuorisotyö tarjoaa nuorelle varhaista tukea, jos nuori sitä itse haluaa. Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää tukea etsivää nuorisotyötä tekevien työparien palkkaamiseen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014.)

1.1 Etsivän työn historia ja arvopohja

Pohjoismaissa ammatillisen etsivän työn edelläkävijänä pidetään Norjaa. Osllossa aloitettiin etsivän työn kehittäminen jo 1969 ja työmuotoa alettiin nopeasti tutkia ja opettaa yhteistyössä korkeakoulujen kanssa. Määrätietoinen kehittämistyö ja resursointi tuottivat tuloksia, ja Norjasta otettiin mallia myös Suomessa. Stakes (silloinen Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus) teki opintomatkan Osloon vuonna 1987. Silloin Norjassa etsivän työn tekijöillä oli jo koulutus ja ammatti-identiteetti, ja työmuoto oli levinnyt 70 paikkakunnalle. (Kaartinen-Koutaniemi 2012.)

Suomessa etsivä työmuoto sai alkunsa 1960-luvulla jengityöstä, jota toteuttivat Helsingissä kaupungin ja seurakunnan työntekijät. Palvelujärjestelmän ulkopuolelle jäi yhä enemmän nuoria ja laittomien pähteiden käyttö levisi nuorten keskuudessa. Etsivässä työssä pyrittiin saamaan kontakti näihin nuoriin. Työn lähtökohtana oli humaani arvomaailma ja diakoninen näkökulma sekä ajatus ennaltaehkäisevästä toiminnasta. 1980-luvulla etsivä työ alkoi saada varsinaista muotoaan. Silloin Suomessa etsivää työtä tekivät neljä tahoa: Nuorten päihde-työ, kunnallisen nuorisotyön erityisnuorisotyö Raittiustoimiston nuorisoneuvonta ja seurakunnan erityisnuorisotyö. Työn järjestäminen ei kuitenkaan ollut vielä kovin kehittynyttä: työntekijöillä ei esimerkiksi ollut työnohjausta eikä juuri ammatillista tukea. Työtä tehtiin käytännössä rajattomasti ja oman auttamishalun perusteella. (Kaartinen-Koutaniemi 2012.)

Yksi etsivän nuorisotyön kehittämisen merkkipaalu oli Norjasta saadun mallin pilotointi 1990-luvulla. Vuonna 1991 aloitettiin Tampereella etsivän nuorisotyön projekti (ENT), jonka lähtökohtana oli Norjassa kehitetty sosiaalisen kenttätönn malli riskioloissa elävien nuorten auttamiseksi. ENT-projekti toteutettiin kunnallisen nuoriso- ja sosiaalitoimen sekä valtakunnallisen vapaaehtoisjärjestön Nuorten Palvelu ry:n yhteistyönä. Projektin yleistavoitteena oli kehittää uusia työtapoja ja menetelmiä nuoriso- ja sosiaalitoimen välimaastoon. Lisäksi tavoitteena oli kartuttaa kokemusta eri ammattikuntien välisestä vuorovaikutuksesta ja yhteistyöstä, rikkoa perinteisiä rajoja hallintokuntien tasolla sekä yhdistää resursseja. Kenttätöötä haluttiin kehittää suunnitelmalliseksi ja pitkäjänteiseksi työksi.

ENT-projekti päättyi 1995, mutta työmuoto jatkui Tampereen nuorisotyön- ja sosiaalipalveluiden yhteistyönä ja se vakiintui osaksi kaupungin palveluverkoston. (Huhtajärvi 2007.) Etsivä työ levisi ja laajeni vähitellen Suomessa uusien toimijoiden aloittaessa. Ammatillisesti järjestettyjen työtapojen, työn periaatteiden ja käytäntöjen hiominen 90-luvulla muovasi vähitellen nykymuotoisen ammatillisesti tehdyn etsivän työn. Etsivän työn tekemisen tavat ovat edelleen kehittyneet toimintaympäristössä tapahtuneiden muutosten kautta, mutta työn perusperiaatteet ovat säilyneet samoina. (Kaartinen-Koutaniemi 2012.)

Etsivä työ on alusta saakka pohjautunut tiettyihin arvoihin ja niiden edistämiseen työn kautta. Kaartinen-Koutaniemen mukaan etsivän työn perustana on ihmiskäsitys, jonka mukaisesti jokaisella ihmisellä on yhtäläinen, kiistämätön arvo ja luovuttamattomat oikeudet riippumatta hänen taustastaan, elämäntilanteestaan tai kohtalostaan. Jokaista yksilöä tulee kohdella kunnioittaen hänen ihmisarvoaan. Käsite kaikille yhtäläisestä ihmisarvosta on kirjattu osaksi Suomen perustuslakia ja se on sanoitettu Yhdistyneiden Kansakuntien ihmisoikeuksien julistuksessa jo vuonna 1948. Huomattavaa on, että tämä ihmiskäsitys on erottamaton osa etsivää työtä ja sen perustaa. Etsivän työn tekemisen tapoja ja menetelmiä ei voida irrottaa työtä suuntaavasta tausta-ajattelusta ja arvoista. Työtä ohjaava ihmiskäsitys, yhtäläisiin ihmisoikeuksiin sitoutuminen sekä ihmisten koskemattomuuden ja itsemääräämisoikeuden suojeleminen ovat etsivän työn ydin. (Kaartinen-Koutaniemi 2012.) Seuraava kappale listaa niitä tapoja, joilla nämä arvot käytännössä näkyvät etsivässä työssä.

Asiakasta ei leimata heistä saatujen tietojen perusteella, vaan annetaan heidän itse kertoa tarinansa, jotta asiakas tulee kuulluksi ja nähdyksi sekä kohdatuksi omana itsenään. Työ on vapaaehtoista, joten asiakas saa myös itse määrittää itsensä sekä suhteensa työntekijään ja päättää itse tuen tarpeestaan. Muutoinkin työ tapahtuu aina asiakkaan ehdoilla; ihmistä voi ohjata vain saavuttamalla hänen luottamuksensa. Etsivässä työssä ei pyritä muuttamaan asiakasta tai korjaamaan hänen elämäänsä työntekijän tai yhteiskunnan yleisen kannan mukaiseen oikeaan suuntaan. Korjaamisen sijaan pyritään vähentämään haittoja ja tukemaan mahdollisuuksia siihen, että asiakkaat voivat löytää motivaation ja suunnata elämänsä siten, miten itse pitävät hyvänä. Etsivässä työssä kontakti ei myöskään ole ehdollinen, vaan etenee sillä nopeudella ja aikavälillä, kun asiakas tarvitsee. Asiakkaalle ei siis koidu haittoja, mikäli hän jättää esimerkiksi saapumatta tapaamiseen etsivän kanssa. Samoin tarjottujen palvelujen joustavuus liittyy etsivän työn arvoihin; ei tyrkytetä asiakkaille valmiita, tarkkaan rajattuja ratkaisuja, vaan pyritään löytämään juuri kunkin asiakkaan tarpeisiin parhaiten vastaavat palvelut ja toimenpiteet. (Kaartinen-Koutaniemi, 2012, 21-23.) Tämä ei toki aina ole ongelmattonta: monen organisaation toiminta on tarkkaan säädeltyä ja yksilöllisten ratkaisujen löytäminen vaatii usein joustoa kaikilta osapuolilta.

Huhtajärven mukaan etsivää työtä ohjaava humanistinen ihmiskäsitys sisältää myös ajatuksen siitä, ettei toivottomia tapauksia ole olemassa. Kaikista vaikeimmillakin asiakkailla on mahdollisuuksia, he vain eivät ole saaneet kaikkea potentiaaliaan käyttöönsä tai suuntaavat sitä haitallisella tavalla. Samoin kuin Kaartinen-Koutaniemi (2012), myös Huhtajärvi on todennut, että etsivässä työssä tulee vieroksua ihmisten leimaamista ja ongelmakeskeistä ajattelua. Huhtajärvi esittääkin, että leimat ja diagnoosit kuvastavat aina myös leiman antajan ihmiskäsitystä. Tiettyä leimaa tai diagnoosia saatetaan käyttää yksinkertaistamisen ja tilanteiden kuvaamisen välineenä, mutta tätä tulisi varoa. Mikäli ihminen kantaa tiettyä leimaa itsessään pitkään, siitä saattaa tulla suurin este positiiviselle muutokselle (Huhtajärvi 2007, 447).

Norjassa etsivää työtä paljon tutkinut Hjort esitti jo 80-luvulla, että eräs etsivän työn perusajatus on se, että etsinnän kohteet tarvitsevat apua tavalla tai toisella,

vaikka eivät itse välittömästi kokisikaan näin olevan. Etsivän työn tehtävä on kumota ero asiakkaan subjektiivisesti kokeman avuntarpeen ja ammatillisen objektiivisen tarvearvion välillä. Tämä ero ei kuitenkaan ole yksinkertainen eikä ammattilainen saa sitä sellaiseksi ajatellakaan. (Hjort 1988.) Toisin sanoen, etsinnän kohteena oleva voi huomata avuntarpeensa saadessaan kontaktin etsivään työntekijään. Tässä tulee kuitenkin edetä varovaisesti. Hjortin huomiota voidaan hyödyntää työssä siten, että etsivä työntekijä auttaa asiakasta peilamaan tämän elämää ja pohtimaan mahdollista avun tarvettaan syvällisesti. Etsivä työntekijä ei ymmärrettävästi voi suoraan sanoittaa asiakkaan tilannetta tai päättää tuen tarvetta tämän puolesta. Lisäksi ammattilaisen ja asiakkaan vuorovaikutusprosessissa voi molempien tulkinta siitä, mikä on ongelmana muuttua (Hjort 1988). Etsivä työntekijä saattaa etukäteen saamiensa tietojen valossa tulkita asiakkaan tarvitsevan tukea, mutta asiakkaan kanssa keskustellessa voi kin tulla ilmi seikkoja, joiden valossa mitään toimenpiteitä ei ole tarvetta tehdä. Asiakkaalla voi esimerkiksi olla selvät suunnitelmat ja hyvä tukiverkko ympärillään, vaikka ensisilmäyksellä siltä ei vaikuttaisikaan. Ammattilaisen ”objektiivisen” etsinnän onkin oltava jatkuva, avoin prosessi, jossa mitään ei pidetä itseltään selvänä (Hjort 1988).

Etsivässä työssä vaikuttavan arvopohjan tiedostaminen on tärkeää paitsi työntekijöille, myös työtä organisoiville ja rahoittaville tahoille. Etsivänä nuorisotyöntekijänä työskentelevien tulee olla tietoisia työtään ohjaavista arvoista ja sitoutua toimimaan niitä kunnioittaen ja noudattaen. Jokaisella työntekijällä on toki myös omat, henkilökohtaiset arvonsa ja ajatuksensa, joita ei ole mahdollista täysin sivuuttaa työtilanteissa. Arvoistaan tietoinen ihminen kykenee kuitenkin arvioimaan omaa käytöstään ja suhteuttamaan toimintansa tilanteeseen sopivaksi sekä sitoutumaan työskennellessään työtä ohjaavien arvojen noudattamiseen. Etsivää työtä organisoivien ja rahoittavien tahojen taas tulisi olla tietoisia työtä ohjaavasta arvopohjasta, jotta työn luonne erityispiirteineen ja toimintatavineen ymmärrettäisiin ja jotta nämä seikat tulisivat huomioonotetuiksi päätöksiä tehtäessä.

1.2 Miksi etsivää työtä?

Vuonna 2006 voimaan tulleen nuorisolain (72/2006) 4 §:n mukaisesti valtioneuvosto hyväksyy joka neljäs vuosi nuorisopolitiikan kehittämisohjelman. Ohjelmaa kutsutaan lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmaksi ja se sisältää nuorisolain mukaisesti tavoitteet alle 29-vuotiaiden kasvu- ja elinolojen parantamiseksi. Kehittämisohjelma sisältää valtakunnalliset lapsi- ja nuorisopoliittiset tavoitteet sekä läänien ja kuntien vastaavan ohjelmatyön suuntaviivat, jotka liittyvät koulutukseen, työllisyyteen, toimeentuloon, terveyteen, aktiiviseen kansalaisuuteen ja sosiaaliseen vahvistamiseen, asumiseen, yrittäjyyteen, asevelvollisuuteen ja siviilipalveluun sekä muihin lapsia ja nuoria koskeviin ajankohtaisiin asioihin. (Opetusministeriö 2007.) Ensimmäisen kerran lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma hyväksyttiin vuonna 2007.

Kehittämisohjelmaa toteutettiin priorisoimalla määrärahoja ja kohdentamalla niitä uudelleen. Hallitus on varasi kehyskaudelle 2007-2011 vuosittain 30,5 miljoonaa euroa nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn ja työllisyyden parantamiseen. Tavoitteena oli muun muassa vähentää koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten määrää, puuttua nuorten koulutuksen keskeyttämiseen ja muutoinkin kannustaa nuoria opiskelemaan. Kehittämisohjelmassa (2007) linjattiin, että jokaisen nuoren tulisi suorittaa vähintään toisen asteen tutkinto. Näitä tavoitteita toteuttamaan muodostettiin muun muassa moniammattillisia yhteistyöryhmiä, joiden tehtävänä oli seurata lasten ja nuorten hyvinvointia ja varmistaa palvelujen monipuolinen tarjonta. Nuorisolakiin (72/2006) säädettiin kuntien moniammatillisten yhteistyöryhmien toiminnasta. Moniammatillisten yhteistyöryhmien lisäksi esimerkiksi nuorille tarkoitettua työpajatoimintaa haluttiin vahvistaa. (Opetusministeriö 2007.) Vuonna 2008 aloitettiin Opetusministeriön Etsivä työparitoiminta –hanke, jolla pyrittiin toteuttamaan kehittämisohjelman tavoitteita. Etsivää työparitoimintaa järjestettiin nimenomaan nuorten työpajojen yhteydessä ja osana kuntien moniammattillista yhteistyötä.

Uudistetun nuorisolain mukaisen etsivän nuorisotyön kannustimet ovat siis voimakkaasti liitoksissa taloudellisiin ja yhteiskuntapoliittisiin tekijöihin. Tällä hetkellä nuorten ikäryhmiin suunnattu yhteiskunnallinen kiinnostus kumpuaakin vah-

vasti investoinnin näkökulmasta. Nuoriin on satsattava, jotta voidaan turvata tulevaisuus paitsi heille itselleen, myös heidän vanhempiensa sukupolvelle. Tämän näkökulman mukaan nuorisotyöstä olisi kehitettävä entistä tehokkaampi aikuistumisen ja kunnon kansalaisuuden valmennuspaikka. Edellä mainitun kehittämishojelman myötä nuorisotyölle syntyi lisää uudistumisen mahdollisuuksia ja paineita; nuorisotyöntekijöiden ja erityisesti etsivää työtä tekevien toivottiin osaltaan korjaavan sellaisia nuorten syrjäytymisen ongelmia, joita yhteiskunnan muut instituutiot eivät saaneet hoidettua. (Komonen, Suurpää & Söderlund 2012.)

Myös Kaartinen-Koutaniemi toteaa, että yhteiskunnan kannalta yksi etsivän nuorisotyön tärkeimpiä tehtäviä on nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen ja sitä kautta taloudellisten säästöjen tuottaminen. Taloudellisilla perusteluilla toiminnalle on myös yleensä helpommin saatavissa rahoitusta. Kaartinen-Koutaniemen mukaan etsivän työn välittömänä tavoitteena on kuitenkin haittojen vähentäminen työssä kohdattujen ihmisten elämässä. Etsivän työn seurauksena ei välttämättä ole esimerkiksi asiakkaan kouluttautuminen ja ansiotyöhön siirtyminen, vaan lopputulos saattaa esimerkiksi olla nuoren jonkinasteisen osallisuuden saavuttaminen. Etsivän työn näkökulmasta tämäkin on tärkeä ja arvokas asia. (Kaartinen-Koutaniemi 2012.)

Etsivän työn luonteen ja sen taustalla vaikuttavan arvopohjan huomioiden lähtökohta työn tekemiseen onkin taloudellisia seikkoja humanimpi. Työ perustuu suurelta osin auttamisen haluun ja ajatukseen siitä, että jokainen ihminen myös ansaitsee tulla autetuksi. Etsivässä työssä auttaminen näyttäytyy ihmisten välisenä kohtaamisena ja palvelujen viemisenä niille, jotka ovat tuen tarpeessa ja jotka eivät ole päässeet syystä tai toisesta palvelujen piiriin. Samalla edesautetaan yksilöiden osallisuutta ja kiinnittymistä yhteiskuntaan. Osalla kohdattavista asiakkaista ongelmat ovat jatkuneet pitkään ja kasautuneet, eikä mikään muu taho ole kyennyt heitä auttamaan. Joidenkin nuorten ongelmat voivat myös olla niin laaja-alaisia ja vaikeita, etteivät muut toimijat kykene tai osaa ottaa heitä vastaan. Etsivä nuorisotyöntekijä voi joskus olla ”viimeinen oljenkorsi” yksittäisen nuoren kohdalla ja siten erittäin merkittävä kontaktia ottava ja auttamaan pyrkivä taho.

Nuorisotyöntekijät ovat myös mukana kasvattamassa seuraavaa sukupolvea ja olennaista onkin siis millaista tietoa ja maailmankuvaa he välittävät eteenpäin (Haapala 2012). Etsivän työn tekijöillä on mahdollisuus työskennellä niiden nuorten kanssa, jotka ovat syrjässä yhteiskunnan palveluista ja mahdollisuuksista, ja joilla on usein hyvin negatiivinen näkökulma yhteiskuntaa kohtaan. Etsivillä on toisaalta mahdollisuus omalta osaltaan herätellä nuoria ajatuksineen ja lisäksi toimia elävänä esimerkkinä siitä, miten tavallinen aikuisuus ja tavallinen elämä voi olla kiinnostavaa, tyydyttävää ja tarjota mahdollisuudet toteuttaa itseään. Etsivä työntekijä voi varovaisesti haastaa nuorta pohtimaan sitä, mitä hän haluaa elämältään ja millaisin eri keinoin hän voisi haluamansa (tai seuraavaksi parhaan vaihtoehdon) saavuttaa.

Etsivää työtä tutkinut Hjort on tehnyt huomioita (norjalaisen) kulttuurin perinteisestä mielenterveyskäsityksestä 1980-luvulla. Tämän perinteisen käsityksen mukaan terve ihminen tyytyy käymään päivästä toiseen samassa puuduttavassa työssä ja alistuu harmaaseen arkipäivään vuosikausiksi. Seikkailunhalua tai halua tavoitella hurjia kokemuksia ei ymmärretä tai ne arvioidaan ”epäilyttävän psykopatologisiksi”. Hjort totesi ymmärtävänsä usein nuorten haluttomuutta siirtyä tällaiseen kunnolliseen elämään yhteiskunnassa, joka tarjosi heille vain keinoa palkkaa, pitkästyttävää työtä sekä rajalliset mahdollisuudet luovuuteen tai rakkauteen. Perinteisen käsityksen rinnalle kaivattaisiin enemmän vaihtoehtoja elämäntyylien ilmenemismuodoille ilman epänormaaliksi leimaamista. (Hjort 1988.)

Vastaavanalainen, negatiivisesti sävyttynyt tulevaisuuskuva on melko yleistä tietyssä nuoruuden kehitysvaiheessa, jossa aikuisuus nähdään tylsänä ja arkisena. Todellisuudessa tämän harmaan arjen tasapainottamiseksi on etenkin nykyisin paljon mahdollisuuksia ja selvästi myös kiinnostusta. Omia fyysisiä ja henkisiä rajoja koettelevia urheilulajeja ja muita elämyksiä matkailusta laskuvarjohyppyihin on jatkuvasti enemmän ja helpommin saatavilla. On kuitenkin varsin ymmärrettävää, että nuori joka on koulutuksen ja työelämän ulkopuolella sekä mahdollisesti myös muissa vaikeuksissa, ei todennäköisesti koe itsellään olevan mahdollisuuksia vastaavien aktiviteettien kokeilemiseen elämässään. Toivottomina näyttäytyvissä tilanteissa esimerkiksi päihteet ovat monelle keino irtautua harmaasta arjesta. Etsivän työntekijän tehtävä onkin monesti kartoittaa

mahdollisuuksia ja etsiä yhdessä nuoren kanssa hänelle vaihtoehtoja sisältöä elämään. Myös Puuronen (2014) linjasi, että etsivän nuorisotyön keskeinen tehtävä on toivon synnyttäminen.

Eräs etsivän työn yhteiskunnallisesti tärkeä tehtävä on dokumentoida asiakkaiden tarinoita ja kerätä siten tietoa yhteiskunnan palveluiden toimivuudesta. Näiden tietojen avulla yhteiskunnan palvelukenttää voidaan kehittää ja ennaltaehkäistä ongelmia jatkossa. Julkishallinto voi myös kerättyjen tietojen valossa muuttaa näkökulmaansa ja asenteitaan, sekä palvelujen tuottamisen ja tarjoamisen tapoja. Erityisesti asiakasprosesseille varattu aika on yksi olennainen tarkastelun kohde. Nuorten asioiden hoitaminen ei usein etene nopeasti tai ongelmitta, mikä huomioitava asiakasprosesseja suunniteltaessa. (Kaartinen-Koutaniemi 2012.) Työtä organisoitaessa ja tehdessä tulisi kiinnittää huomiota dokumentoinnin käytäntöihin ja sujuvuuteen sekä kerättyjen tietojen levittämiseen ja hyödyntämiseen. Dokumentoinnin tärkeyteen ja kehittämistarpeeseen palataan luvussa 2.

1.3 Etsivä työ Jyväskylässä

Jyväskylässä kunnan organisoimana toimintana etsivä nuorisotyö on alkanut vuonna 2008 Opetusministeriön Etsivä työparitoiminta -hankkeen myötä. Hankkeessa myönnettiin harkinnanvaraisesti valtionavustusta nuorten työpajatoimintaan liittyvän etsivän työn käynnistämiseen. Etsivällä työparitoiminnalla oli tarkoitus vastata alle 29-vuotiaiden nuorten ulkopuolisuuteen yhteiskunnan palveluista ja sitä kautta mahdollisesti kehittyvään syrjäytymisen riskiin. Toiminnalla toteutettiin nuorisolain (72/2006) tavoitetta nuorten sosiaalisesti vahvistamiseksi sekä jo aiemmin mainittua hallituksen lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmaa vuosille 2007–2011 sekä Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelman tavoitteita. (Opetusministeriö 2007.)

Ensimmäinen Jyväskylän kaupungin organisoima etsivä työpari aloitti toimintansa Jyväskylän Nuorten taidetyöpajalla syksyllä 2008. Työntekijät saivat melko vapaasti ideoida ja toteuttaa työtään, kuitenkin noudattaen opetusministeriön ohjeistusta. Tarkoituksena oli tavoittaa koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevia, tuen tarpeessa olevia nuoria. Taidetyöpajan etsivä työpari työskenteli

pääsääntöisesti virka-aikaan ja tarvittaessa jalkautuivat toimistosta sinne, missä tapaaminen oli nuorelle luontevinta. Nuorisolain (72/2006) mukaisesti etsivä työ perustui alusta asti vapaaehtoisuuteen ja nuoren omaan arvioon tuen tarpeestaan. (Tahvanainen 2010, 27-35.)

Hankkeen myötä Jyväskylässä syksyllä 2008 aloitti toimintansa myös toinen etsivä työpari, joka työskenteli Työvalmennussäätiö Tekevällä (nykyisin Sovatek-säätiö). Keväällä 2010 nämä kaksi aiemmin aloittanutta työparia saivat jatkorahoitus päätöksen ja samana vuonna Jyväskylään myönnettiin hankerahoitus vielä kahdelle uudelle etsivälle työparille. Elokuussa 2010 Jyväskylän Nuorisotoimen etsivä työpari aloitti toimintansa ja marraskuussa 2010 Nuorten Taidetyöpajalla aloitti toinen työpari työskentelynsä. Lisäksi syksyn 2010 aikana aloitti yksi etsivän työn ohjaaja toimintansa Korpilahdella Nuorisoverstaalla, eli kaiken kaikkiaan hankkeen myötä Jyväskylässä työskenteli vuodesta 2010 eteenpäin 9 etsivää. (Tahvanainen 2010, 53.)

Etsivä nuorisotyö Jyväskylässä on jatkunut pääpiirteiltään samanmuotoisena työnä alkamisestaan lähtien, mutta etsivät ovat kehittäneet toimintaansa omien arvioidensa ja nuorten kokemusten perusteella. Etsivät muun muassa ovat ottaneet sosiaalisen median ja nettityöskentelyn osaksi toimintaansa. Tahvanainen kuvaa opinnäytetyössään etsivien perustaneen lisäksi keväällä 2009 oman toiminnallisen ryhmän etsivän työn asiakkaille, Nuorten Taidetyöpajan olemassa olevien toimintojen rinnalle. Ryhmän tarkoituksena on tarjota konkreettista toimintaa yksilöohjauksen lisäksi muun muassa niille nuorille, jotka syystä tai toisesta eivät voineet osallistua tai eivät mahtuneet mukaan Taidetyöpajan toimintoihin. Ryhmä kokoontuu kerran viikossa ja siihen osallistuminen tarjoaa nuorille arkeen kiinnittävää toimintaa, rytmiä arkeen sekä vertaistukea muilta nuorilta. Nuoret ovat itse saaneet nimetä ryhmän sekä vaikuttaa sen sisältöihin. Pääosin nuoret ovat sitoutuneet hyvin ryhmän toimintaan, vaikka se onkin täysin vapaaehtoista. (Tahvanainen 2010, 38-40.)

Tahvanainen listasi opinnäytetyössään myös kehittämisehdotuksia Jyväskylän etsivälle työparitoiminnalle. Hän käsitteli muun muassa työajan painottamista, päivystämisen mahdollisuutta sekä loma-aikojen järjestämistä. Tahvanainen ehdotti pohdittavaksi työajan jatkamista tarvittaessa iltapainotteiseksi, sillä työ-

ajan painottuminen vain virka-aikaan voi tarkoittaa sitä, että osa nuorista jää tavoittamatta heidän epäsäännöllisen päivärytminsä vuoksi. Samoin Tahvanainen esitti etsivien loma-aikojen mahdollista porrastamista ja päivystyksen järjestämistä siten, että vaikkapa toinen työparista olisi tavoitettavissa esimerkiksi puhelimitse akuuteissa tilanteissa. Tämä toisi turvallisuuden tunnetta tuen tarpeessa oleville nuorille. (Tahvanainen 2010, 60-61.)

Jyväskylässä etsivää nuorisotyötä on vuoden 2010 jälkeenkin toteutettu lähinnä arkisin virka-aikana ja pääsääntöisesti päivystystä tai loma-aikojen porrastusta ei ole tehty. Etsivät ovat linjanneet virka-aikaan tapahtuvan työn edesauttavan nuorten päivärytmin järkevöittämistä. Lisäksi suuri osa työstä liittyy eri virastoissa asioimiseen nuorten kanssa, jolloin työn on joka tapauksessa tapahduttava virka-aikojen puitteissa. Etsivät ovat myös kokeneet, ettei loma-aikojen porrastaminen tai päivystysluontoinen toiminta ole erityisen tarpeellista. Asiakasnuorten usein epäsäännöllisen rytmin ja joskus hyvin vahvankin tuen tarpeen vuoksi on kuitenkin perusteltua kysyä, tavoitetaanko nykymuotoisella virka-aikaan tapahtuvalla etsivällä työllä kaikkia niitä nuoria, jotka eniten hyötyisivät toiminnasta.

Aikaisemmin etsivää nuorisotyötä yleisesti tehtiin pääasiassa jalkautumalla eli menemällä fyysisesti sellaisiin paikkoihin, joissa nuorten tiedetään tapaavan toisiaan ja viettävän aikaansa. Tämä ”katutyö” on nähty alalle erityisenä sosiaalisena palvelumuotona, ja kohdennettuna jalkautuvana kontaktityönä tehdyn etsivän työn voidaan katsoa perustuvan kaikkein vahvimmin etsivää työtä ohjaavaan vapaaehtoisuuden periaatteeseen. (Puuronen 2014.) Kuitenkin sekä Puurosen tutkimuskentältä että Jyväskylän etsiviltä saatu viesti oli, että tätä perinteistä jalkautuvaa etsivää nuorisotyötä ei ehditä juuri tekemään, sillä eri instituutioista etsivän työn piiriin ohjautuvien nuorten määrä on niin suuri (ja kasvaa jatkuvasti). Jyväskylässä tämän opinnäytetyön tekohetkellä etsivät työntekijät totesivat myös, että kaupungissa on muita toimijoita, jotka tekevät jalkautuvaa katutyötä (esimerkiksi *Jyväskylän Katulähetys ry* ja *Nuorten Keskus ry*:n koordinoima *Saapas-toiminta*). Etsivät tekevät yhteistyötä näiden tahojen kanssa, eivätkä kokeneet tarvetta katutyön järjestämiseen omalta osaltaan. Jyväskylän etsivät työntekijät kyllä tapaavat asiakasnuoria siellä missä nuorille sopii, joten tarvittaessa mahdollisuuksia jalkautumiseen on.

Puurosen (2014) tutkimuksessa pohdittiin myös etsivän nuorisotyön rajaamista ja määrittelyä. Pohdinnassa asetettiin vastakkain kaksi etsivän nuorisotyön ilmenemismuotoa; edellisessä kappaleessa mainittu perinteinen jalkautuva katu-työ sekä uudistetun nuorisolain mukainen etsivä nuorisotyö, jossa nuoret pääasiassa ohjautuvat etsivän työn pariin muiden instituutioiden välityksellä. Tutkimuksen kohdetahot esittivät huolen siitä, että jos etsiväksi nuorisotyöksi (ja sen tehtäväksi) määritellään vain instituutiotason verkostomainen yhteistyö, etsivän työn peruseriaatteen kuten vapaaehtoisuus ja nuorilähtöinen omaehtoisuus vähenevät. Samoin riskinä on se, että työn tarpeessa olevia nuoria jää löytämättä: instituutiotason etsivän työn ulkopuolelle jää paljon juuri niitä nuoria, jotka eivät ole missään listoilla. Ja erityisesti nuoret, jotka ovat kaiken yhteiskunnallisen toiminnan ulkopuolella, todennäköisesti hyötyisivät etsivän työn tarjoamasta tuesta.

Toisaalta mikäli etsivä työ määritellään vain jalkautuvaksi katutyöksi, jätetään nuorten kotioloissa tapahtuva työ sekä instituutiotason työ kokonaan huomiotta (Puuronen 2014). Nykyisellään Jyväskylässä Nuorten Taidetyöpajalla, Nuorisopalveluilla sekä Sovatek-säätiössä tehdään nimenomaan nuorisolain uudistuksen ja Etsivä työparitoiminta –hankkeen mukaista etsivää nuorisotyötä. Käytännössä toiminta on siis juuri instituutiotason etsivää työtä; asiakasnuorten ja yhteistyötahojen kanssa tehtävää verkostotyötä ja nuorten yksilöohjausta heidän elämänpäiressään. Työ on ehdottoman arvokasta ja tärkeää, sekä selkeästi tarpeellista jatkuvasti kasvavien asiakasmäärien perusteella. On kuitenkin perusteltua kysyä, tarvittaisiinko nykymuotoisen työn ohelle toimintaa, jolla kenties tavoitettaisiin paremmin juuri kaiken yhteiskunnallisen toiminnan ulkopuolelle jääviä nuoria. Kunnan tulisi kantaa vastuuta myös näistä nuorista, vaikka heidän löytämisensä onkin erityisen haastavaa.

1.4 Etsivän työn tekijältä vaadittavat edellytykset

Etsivä nuorisotyö on työmuotona hyvin vaativaa ja se asettaa työtä tekeväälle tiettyjä vaatimuksia. Nuorisolain mukaan etsivän työn tekijällä tulee olla työhön soveltuva koulutus ja riittävä työkokemus, mutta lisäksi työssä olennaista on

työntekijän persoona. Asiakastilanteissa oma persoona on työntekijän ensisijainen työväline, eikä etsivällä työntekijällä ole suojanaan viranomaisen roolia, jonka taakse vetäytyä (Kaartinen-Koutaniemi 2012).

Ihmissuhde- ja auttamistyössä yleisestikin työntekijän persoona nähdään usein työvälineenä. Esimerkiksi juuri nuorisotyöstä puhuttaessa toistetaan usein lausetta ”tätä työtä tehdään omalla persoonalla”. Tällä tarkoitetaan kuitenkin monesti eri asioita. Toisaalta viitataan työntekijän kykyyn olla aidosti oma itsensä asiakastilanteessa, toisaalta sillä tarkoitetaan usein työntekijän omien tuntemusten tuomista mukaan työhön. Tämä edellyttää kuitenkin työntekijältä myös kykyä ottaa etäisyyttä ja tarkastella omia tunteitaan. Etsivää työtä tehdään aina vuorovaikutuksessa asiakkaan kanssa ja työntekijän tulee kontaktia ottaessaan olla aito ja vilpitön, sillä asiakkaat kyllä aistivat välinpitämättömyyden. Työhön tulee olla todella sitoutunut kyetäkseen aitoon vuorovaikutukseen. Samalla työntekijän tulee kuitenkin suojella omaa persoonaansa ottamalla riittävästi etäisyyttä ja muistamalla olevansa töissä myös vuorovaikutustilanteissa. (Kaartinen-Koutaniemi 2012.) Pihlajan mukaan oman persoonan käyttäminen työvälineenä voidaan myös käsittää etsivän työn keskeisen periaatteen sisäistämiseksi; työntekijän on oltava kiinnostunut nuoresta ja tämän elämäntilanteesta (Pihlaja 1997).

Puuronen (2014) toteaa, että etsivässä työssä olennainen tekijä asiakassuhteita ja luottamusta muodostettaessa vaikuttaa olevan työntekijän oman (viranomais)auttajan merkityksen vähentäminen ja asiakkaana olevan nuoren omien vahvuuksien ja selviytymistaitojen etsiminen yhdessä. Tavoitteena on nuoren ongelmanratkaisutaitojen tukeminen ja edistäminen. (Puuronen 2014.) Perinteisissä sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluissa asiakkaan avautuminen ja sitä kautta avun saaminen on kiinni hänen omasta motivaatiostaan eikä ammattilaisen taidosta. Etsivässä työssä taas vastuu yhteistyöstä on ammatti-ihmisellä, ja kontaktin saavuttaminen riippuu tästä yhteistyöstä. (Hjort 1988, 21.) Etsivän työn tekijältä siis vaaditaan kykyä innostaa ja kannustaa asiakasta sekä herättää nuorella halu luottamuksellisen suhteen solmimiseen. Etsivä nuorisotyö onkin suurelta osin motivointityötä, joka on yksi haasteellisimpia ja eniten ammattitaitoa vaativia työmenetelmiä. Työntekijältä vaaditaan taitoa löytää toisesta ihmisestä tämän vahvat alueet, joiden varaan muutosta voidaan lähteä raken-

tamaan. Ennen kuin toisen motivointi onnistuu, työntekijän on kuitenkin itse uskottava muutoksen mahdollisuuteen. Motivoinnilla tarkoitetaan tässä muutoshallinnan herättämistä, jolla autetaan nuorta tulemaan tietoisiksi omista valinnoistaan ja vastuustaan sekä hahmottamaan elämänsä kokonaistilannetta ja valinnanmahdollisuuksia. (Huhtajärvi 2007.)

Puurosen mukaan keskeisintä etsivälle työotteelle on asenne. Kunnioittava ja välittävä asenne nuorta ja hänen tuentarvettaan kohtaan tuottaa nuorelle nähdyn tulemisen kokemuksen, joka vahvistaa nuoren valmiuksia ottaa itsenäisiä askeleita yhteiskunnassa. Etsivän nuorisotyön työtettä kuvaa parhaiten läsnäolo, luottamuksen rakentaminen, kannustaminen ja etenemistapojen yhteinen sopiminen. Etsivän nuorisotyön keskeinen ”työväline” taas on se, että asiakasprosessissa olevan nuoren repaleisuus hyväksytään ja kohdataan. Tämä suhde synnyttää nuoressa arvokkuuden kokemuksen, mikä ideaalitulanteessa näkyy nuoressa kiinnostumisena itsestä ja omien asioiden hoitamisesta. Vaikuttavuudessaan etsivän nuorisotyön kohtaamisissa voikin siten olla kysymys jopa nuoren loppuelämästä. (Puuronen 2014.)

Tarkastellessaan jälkikäteen vuorovaikutustilanteita, joissa on asiakkaan kanssa ollut, etsivä työntekijä arvioi paitsi nuoren toimintaa, reaktioita ja tilannetta, myös omaa toimintaansa, reaktioitaan ja suhtautumistaan sekä suhtautumistapojensa lähtökohtia. Tällainen toiminnan jälkeinen reflektointi on tärkeää, jotta kokonaiskuva nuoren tilanteesta jäsentyisi työntekijälle mahdollisimman selkeästi eikä olisi liikaa hänen omien tuntemustensa värittämää. (Pihlaja 1997, 142.) Lisäksi tilanteiden ”purkaminen” yhdessä työparin kanssa auttaa myös irrottautumaan joskus haastavistakin kohtaamisista ja ottamaan etäisyyttä koettuihin asioihin. Yhdessä pohtimalla voidaan tietenkin myös löytää ratkaisuja ja saada uusia oivalluksia.

Hjort esitti teoksessaan muun muassa seuraavia eettisiä kysymyksiä pohdittavaksi etsivän työn tekijälle; onko tekemälläni vapauttava vai tukahduttava vaikutus? Onko minulla oikeutta saattaa nuori ihminen tunteenomaisesti riippuvaksi itsestäni, jotta voin vaikuttaa häneen? Tuputanko omia ajatuksiani tai arvojani nuorelle? Painostanko nuorta sopeutumaan sen sijaan, että hän valitsisi todella itse? Etsivän nuorisotyöntekijän on analysoitava yhteiskuntaa ja samalla oltava

tietoinen omien arvojensa perusteista, valitsemastaan yhteiskunta-analyysistä. Työntekijän näkemys asiakkaan tarpeesta ei koskaan ole täysin objektiivinen, vaan sitä värittää työntekijän oma subjektiivisuus. Tässä on työn kannalta keskeinen paradoksi: mitä selkeämmin oman subjektiivisuutensa tiedostaa, sitä objektiivisempi tai harkitsevampi on mahdollista olla. (Hjort 1988, 20.) Toisin sanoen, mitä paremmin on tietoinen omista arvoistaan, motiiveistaan ja ennakkokäsityksistään, sitä helpompi on asettaa omat tuntemukset syrjään käytännön työssä ja tilanteita arvioidessa. Samoin aikuisen ammattilaisen tulisi olla avoin tunnustamaan, että nuorisokulttuurissakin voi olla vallitsevan yhteiskunnan kannalta myönteisiä arvoja ja kriittisiä voimia, vaikka ensisilmäyksellä nuorisokulttuurit voivat näyttäytyä haitallisina tai omien arvojen vastaisena.

Muita tärkeitä kysymyksiä etsivän työn tekijälle voisivat olla muun muassa seuraavat: mikä on motivaationi työn tekemiseen? Mitkä ovat henkilökohtaiset voimavarani ja keinoni työssä jaksamiseen? Miten suhtaudun asiakkaana oleviin nuoriin? Mitä odotan asiakkailta heidän tilanteessaan? Miten suhtaudun muihin nuorisoalan toimijoihin kentällä? Miten työyhteisö toimii, saanko tukea työparilta /muulta työyhteisöltä? Millä perusteella valitsemme uudet työntekijät? Miten perehdytämme uudet työntekijät?

Moniammatillisuus ja yhteistyön tekeminen ovat olennainen osa etsivää työtä. Tämä edellyttää työntekijältä palveluverkoston tuntemista sekä kykyä yhteistyöhön. Jaana Männikön tutkimuksen mukaan yhteistyön tekemisessä korostuvat oma aktiivinen toiminta, avoin vuorovaikutus, sekä kiinnostus muita toimijoita ja palveluita kohtaan. Monialainen verkostoituminen vaatii osallistumista tapaamiin, tiedottamista omasta toiminnasta sekä tiedon hankkimista muista toimijoista. Henkilökohtaisten kontaktien luominen on myös tärkeää. Keinoja yhteistyön toteutumiselle ovat säännöllinen yhteydenpito sekä tietojen välittäminen ja konsultointi eli esimerkiksi muiden toimijoiden tukena oleminen. (Männikkö 2010, 36.)

Etsivän työn tekijä tekee ohjausyhteistyötä vuorovaikutuksessa muiden toimijoiden kanssa. Nuoren tilanteen mukaan kootaan tarvittava palveluverkosto ja yhteistyötä tehdään monesti sekä ammattilaisten verkoston että nuoren lähipiirin kanssa. Etsivässä työssä tärkeää on myös varmistaa nuoren ohjautuminen ja

kiinnittyminen palveluihin. Nuoren tilanne voi nopeasti muuttua ja nuori tarvita etsivän tukea heti uudelleen, vaikka asiakasprosessi olisi jo kerran päättynyt. Näin ollen myös oman palvelun jälkeen tapahtuva seuranta ja yhteydenpito palveluiden välillä ovat olennaisia yhtenäisen palveluketjun muodostumiselle. Eri toimijoiden välisessä yhteistyössä helpottaisi yhdessä sovitut työskentely- ja toimintatavat, jolloin toiminta selkiytyisi ja toimijat tietäisivät oman roolinsa suhteessa nuoreen. (Männikkö 2010, 37.) Käytännössä yhteistyö kuitenkin etenee usein tapauskohtaisesti, eikä etenäkään uusien toimijoiden kanssa ole välttämättä tehty yhteisiä sopimuksia toimintatavoista.

2 ETSIVÄN NUORISOTYÖN KEHITTÄMINEN

Etsivää nuorisotyötä kohtaan asetetaan vaatimuksia kolmelta taholta; yhteiskunnalta, työntekijältä sekä asiakkaalta. Yhteiskunta rahoittaa ja organisoii työtä, joten sen asettamat tavoitteet muodostavat etsivän työn yleiset raamit. Näistä raameista muodostuvat pääasiassa myös työntekijän työlle asetetut tavoitteet. Asiakkaalla on kuitenkin omat henkilökohtaiset tavoitteensa ja etsivän työn periaatteiden mukaisesti asiakkaan tavoitteiden tukemisen tulisi olla työssä tärkeintä. (Kaartinen-Koutaniemi 2012.) Etsivän nuorisotyön kehittämisen näkökulmasta tämä yhtälö ei ole aivan yksinkertainen, vaan herättää paljon kysymyksiä. Kysymyksistä päällimmäisin lienee se, kenen tavoitteet ja näkökulma ovat etusijalla etsivää työtä ja sen toimintatapoja edelleen kehitettäessä.

2.1 Etsivä työ muutoksessa

Lie (1981) on kirjannut seuraavan yhteenvedon etsivän työn tavoitteista vuonna 1981 teoksessaan *Gatelangs: om oppsøkende ungdomsarbeid* (viitannut Hjort 1988; suomentanut Laatonen 1995):

- etsiä yksilöittäin/ryhmittäin lapsia ja nuoria, jotka tarvitsevat tukea tai apua, mutta jotka eivät ole lainkaan tai vain riittämättömästi olemassa olevien järjestöjen ja laitosten tavoitettavissa
- solmia kontakti heihin mahdollisimman varhain

- motivoida heitä vaihtoehtoiseen toimintaan (koulu, työ, vapaa-aika) ja tarvittavassa määrin hakemaan muuta apua ja hoitoa
- välittää vaihtoehtoisten toimintojen ja tarvittaessa muun avun ja hoidon tarjontaa
- opettaa nuoria hyödyntämään vakiintuneita sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja, ja myötävaikuttaa siihen, että näillä palveluilla on mahdollisimman asianmukaista tarjontaa lapsille ja nuorille
- ehkäistä ongelmien kehittymistä lapsilla ja nuorilla joko epäsuorasti ympäristöön vaikuttavilla toimilla tai suoraan lasten ja nuorten parissa
- koota tietoja lasten ja nuorten elinoloista, tehdä aloitteita toimista, jotka voivat parantaa niitä, ja työskennellä järjestelmällisesti, jotta hallinnolliset ja poliittiset viranomaiset saataisiin suhtautumaan vastuullisesti nuorten tilanteeseen ja tarpeisiin (Hjort 1988, 17-18.)

Vaikka etsivä nuorisotyö on kehittynyt ja muuttanut muotoaan, sen ydinajatus ja tavoitteet ovat kuitenkin pohjimmiltaan samat kuin työmuodon alkuaikoina. Lien kirjaamat tavoitteet voidaan lähes poikkeuksetta edelleen nimetä etsivän nuorisotyön tehtäviksi. Lien listassa tosin korostuu etsivän nuorisotyön suuntaaminen ”lapsille ja nuorille”, kun taas nykyisessä muodossaan nuorisolain uudistuksen jälkeen etsivän työn kohderyhmään kuuluvat alle 29-vuotiaat. Nuorisolaissa ei ole määritetty varsinaista alaikäraja nuorelle, mutta etsivän työn suuntautuksessa pääasiassa koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten tukemiseen, asiakkaina harvemmin on varsinaisesti lapsia.

Suomessa tehtävää etsivää työtä ja sen toimintatapoja on kuitenkin kehitetty, vaikka työn peruseriaatteissa ei suuria muutoksia ole tapahtunut. Etenkin ennen 1990-lukua tehtyyn etsivään työhön verrattuna työssä on havaittavissa muun muassa seuraavat muutokset:

- työtä ei enää tehdä yksin vaan työpareina
- työllä on johdon tuki
- työnohjausta on saatavilla
- täydennyskoulutukseen on mahdollista osallistua
- työtä tehdään strukturoidummin; se mitä aiotaan tehdä kentällä, on suunnitelmallistunut
- dokumentointi on lisääntynyt ja kehittynyt (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 19.)

Edellä kuvatut muutokset ovat tapahtuneet vähitellen kenttätöissä tehtyjen havaintojen pohjalta. Työn tekemisen tapoja ja rakenteellisia seikkoja on kehitetty sen mukaan, mitkä toimintatavat ovat osoittautuneet käytännöllisiksi ja tarpeellisiksi. Samoin on kiinnitetty huomiota työntekijöiden tarpeisiin ja työssä jaksamiseen. Suurin yksittäinen muutos seurasi siitä, kun etsivä työ kirjattiin vuonna 2011 nuorisolakiin. Etsivä työ oli lain perusteluosassa määritelty eri tavoin kuin kentällä on totuttu työtä sen perusteista ja metodiikasta käsin määrittelemään (Kaartinen-Koutaniemi 2012). Tämä herätti paljon keskustelua työn järjestämiseen, toimintatapoihin ja työvoimaan liittyen, kuten kysymyksiä siitä kuka saa käyttää etsivän työn tittelä ja miten koulutetaan lisää työvoimaa alalle.

Nuorisolain uudistuksen myötä etsivän työn tehtäväksi asetettiin tavoittaa nuoret, jotka ovat vaarassa syrjäytyä opinnoista ja työmarkkinoilta. Perinteisen katu-työn avulla ei päästä kosketuksiin kaikkien syrjäytymisuhan alla olevien nuorten kanssa, sillä nuorten kohtaaminen siten on melko sattumanvaraista. Samoin heidän tuen tarpeensa voi liittyä johonkin muuhun kuin opintoihin ja työelämään eikä katutyöhön suunnatut resurssit välttämättä ohjautuisi juuri nuorisolain mukaiseen toimintaan. Etsivän työn saralla onkin jatkuvasti etsitty perinteistä katu-työtä täydentäviä menetelmiä, joilla uusien kohderyhmien luokse päästään (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 32). Nykyisin monilla paikkakunnilla etsivä työ on vähemmän fyysistä etsimistä, mutta ”naama tutuksi” –periaate pätee edelleen muun muassa tietotekniikkaa ja yhteistyöverkostoja hyödyntäen. Nuoretkin vaihtavat oleskelupaikkojaan jatkuvasti, joten työntekijöiden on keksittävä uusia keinoja heidän tavoittamiseen. (Huhtajärvi 2007.)

Männikkö selvitti tutkimuksessaan *Etsivää työtettä etsimässä* (2010) millaisia tapoja nuorten kanssa työskentelevät käyttävät nuoria etsiäkseen ja palvelujen tarjoamiseen. Tutkimukseen osallistuneilla työntekijöillä oli erilaiset työnkuvat, mutta kaikkia yhdistäviä tekijöitä olivat nuorten ohjaaminen, tukeminen ja auttaminen omalla sarallaan. Männikkö jakoi aineistosta esiin nousseet etsivän työtteen menetelmät kolmeen alueeseen: 1) nuoren tavoittaminen, 2) yhteistyön tekeminen ja 3) toiminnan kehittäminen. Nuorten tavoittamisessa kontaktin luominen on tärkeintä. Kontaktin ottamisessa käytettyjä keinoja on monia: nuorta voidaan tavoitella esimerkiksi hänen lähipiirinsä tai muun palveluverkoston ja toimijoiden kautta, Internetin sosiaalisten yhteisöjen avulla (kuten Facebook) tai

soittamalla, tekstiviestillä ja sähköpostilla. Usein yhteyden saaminen nuoreen voi vaatia useamman yrityksen. Lisäksi etsivän työn näkyvyyttä lisäämällä voidaan tavoittaa nuoria; omaa toimintaa markkinoimalla, tiedottamalla ja olemalla esillä. (Männikkö 2010, 33-34.)

Etsivän nuorisotyön auttamiseen ja tukemiseen pohjaava perustehtävä on siis sinänsä sama ja etsimisen periaate vaikuttaa muutoksista huolimatta edelleen työn taustalla. Kuitenkin etsivän työn toiminnassa on mielestäni havaittavissa myös työskentelytapoja suurempi, hitaasti tapahtunut muutos. Huhtajärven (2007) mukaan etsivässä työssä tehdään psykososiaalista muutostyötä; työn tavoitteena on saada aikaan muutoksia nuoren elämässä. Muutokset liittyvät sekä nuoren ulkoiseen elämäntilanteeseen ja sen hallintaan, että tämän psyykkiseen elämään. Nuoren tunnustetaan olevan asiantuntija oman tilanteensa suhteen. Etsivät työntekijät pyrkivätkin näkemään asiat nuoren näkökulmasta ja tukemaan nuorta tälle tärkeissä asioissa. (Huhtajärvi 2007, 448.) Nuorisolain uudistuksen jälkeen etsivän työn painopiste ei kuitenkaan enää näyttäisi olevan kuvatunkaltaisessa ”psykososiaalisessa muutostyössä”, vaan nykyisin toiminnassa korostuu nuoren saattaminen muiden palveluiden piiriin. Vähitellen on siirrytty enemmän viranomaistyötä ja sosiaalityötä muistuttavaan työskentelyyn (Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry & Suomen Kuntaliitto 2013).

Etsivän työn ja sosiaalityön välistä suhdetta on pohdittu useassa yhteydessä (mm. Puuronen 2014; Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry & Suomen Kuntaliitto 2013; Heinonen & Kapanen 2012; Raitakari & Virokannas 2009). Nämä kaksi alaa käyvät vuoropuhelua ja rajanvetoa vastuualueistaan. Esimerkiksi nuoriso- ja hyvinvointipoliittisessa ohjelmatyössä sosiaalitoimi on ottanut hoidaakseen myös nuorisopoliittisia tehtäviä ja onkin usein nuorisotoimea valtuutetumassa ja aktiivisemmassa asemassa (Heinonen & Kapanen 2012, 75). Jo hallinnollisista lähtökohdista toimialat on rakennettu erilaisten näkökulmien pohjalte; yleensä nuorisotyön mielletään keskittyvän nuorten kasvun tukemiseen ja sosiaalityön taas nuorten kontrollointiin. Molemmilla kentillä onkin oma yhteiskunnallisesti määrittynyt tehtävä, mutta toisaalta niiden tavoitteen voidaan ajatella olevan yhteinen; nuorten mahdollisimman saumaton sosiaalistuminen yhteiskuntaan. (Pohjola 2009.) Etenkin erityisnuorisotyöksi joskus määrittyvän etsivän työn kentällä nuorisotyö ja sosiaalityö vastaavatkin samoihin haasteisiin;

työskennellään erityistä tukea ja ohjausta tarvitsevien nuorten kanssa ja ratkotaan erilaisia syrjäytymisen ja elämisen ongelmia.

2.2 Etsivän työn arvostuksesta

Nuorisotyöllä ei ole perinteisesti ollut yhtä teoreettista jaettua eetosta, joka ohjaisi alan koulutusta tai tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Tässä nuorisotyö eroaa muista hyvinvointityön ammattikunnista. Nuorisotyön kehittämiseen on vaikuttanut aina kulloinenkin yhteiskunnallinen tilanne, sillä se lähtee liikkeelle nuorten ajankohtaisista tarpeista. Nuorisotyössä pyritään tunnistamaan kuhunkin aikaan ja paikkaan liittyvät kulttuurit ja ilmiöt, jotka vaikuttavat nuorten olemisen ja elämisen tapoihin ja mahdollisuuksiin. Nuorisotyö voi myös toimia aikaansa edellä ja tehdä ammatillisia avauksia, joilla nuorten arkea hahmotetaan. (Komonen ym. 2012.)

Tällä hetkellä nuorisotyön kehittäminen keskittyy (moni)ammatillisuuden ja verkostoajattelun kehittämiseen, sekä koulutuksen ja työelämäkytkentöjen vahvistamiseen. Kehittämisen painopiste vaikuttaa olevan nuorisopalveluissa, kun taas perinteinen nuorisotyön erityisluonne nuorten vapaa-ajan toimintojen mahdollistajana ja nuorten omaehtoista toimintaa vahvistavana kenttänä jää syrjään. (Komonen ym. 2012.) Yksinomaan etsivän nuorisotyön näkökulmasta tarkasteltuna tämä on hyödyllinen kehityssuunta. Etsivä nuorisotyö on verrattain uusi työmuoto nykyisellään, joten sen on tarpeellista saavuttaa tietty asema ja arvostus toimialalla. Etsivälle työlle on myös ladattu paljon odotuksia, joten senkin vuoksi sitä tarkkaillaan paljon ja siltä halutaan konkreettisia tuloksia. Toistaiseksi tulokset ovat vaikuttaneet pääasiassa positiivisilta; vuonna 2008 hankkeena alkanut etsivä nuorisotyö on saatu vakiinnutettua lähes koko maahan ja nykyään jopa 96 prosenttia 15–28-vuotiaista asuu kunnassa, jossa on etsivää nuorisotyötä. Pelkästään vuonna 2012 etsivä nuorisotyö tavoitti yli 20 000 ”kadoksissa olevaa” nuorta. (Kostiainen 2013.) Johtaja Georg Henrik Wrede opetus- ja kulttuuriministeriön nuorisoyksiköstä arvioi etsivän nuorisotyön nopean etene-
misen syynä olevan paitsi huolen nuorten syrjäytymisestä, myös juuri tehok-

kaan raportoinnin sekä kuntien innokkuuden hakea työhön kohdennettuja avustuksia (Kostiainen 2013).

Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry ja Suomen Kuntaliitto julkaisivat lokakuussa 2013 raportin kunnallisen nuorisotyön tulevaisuusodotuksista. Raportissa todettiin, että nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi kehitetty nuorisotakuu on vakiinnuttanut etsivän nuorisotyön ja monialaiset yhteistyöverkostot osaksi kunnallista nuorisotyötä. Samalla nuorisotakuu on lisännyt kaiken nuorisotyön arvostusta. Arvostuksen kasvamisesta huolimatta suurimmassa osassa kunnista nuorisotakuu ei kuitenkaan ole vaikuttanut nuorisotoimen resursseihin. (Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry & Suomen Kuntaliitto 2013.)

Puuronen (2014) on tarkastellut nuorisotyön arvostuksen muotoutumista, ja hänen mukaansa nuorisoalalla luodaan osittain itse tulkintaa nuorisotyön heikosta arvostuksesta. Etenkin etsivän työn kohdalla työn yhteiskunnallista tärkeyttä perusteltaessa korostetaan usein sitä, että etsivä nuorisotyö vaatii tekijältään erityisosaamista ja taitoja. Työn kuvaillaan olevan vaativaa asiantuntijatyötä ja sitä verrataan monessa yhteydessä muun muassa koulukuraattorin toimeen. Kuitenkin etsivää työtä selitetään ja kuvataan myös toisesta näkökulmasta (kuten tässäkin katsauksessa on tehty); läsnäolemisen ja ihmissuhdetyön kautta. Tällöin työn olennaiseksi tekijäksi määritetään nuoren aito kohtaaminen ilman viranomaisstatuksen tuomaa muuria, ja nuoren auttamisen kuvataan perustuvan yleiseen ihmisten väliseen vuorovaikutukseen eikä erityiseen ammatilliseen osaamiseen. (Puuronen 2014, 95.)

Puuronen mukaan etsivän työn määrittely läsnäolemiseksi ja ihmissuhdetyöksi voi olla ongelmallista ammatillisen edunvalvonnan näkökulmasta, sillä se saattaa ohjata etsivän nuorisotyön yhteiskunnallista ammattialanäkyvyyttä ja arvostusta epäedulliseen suuntaan. Samalla se vie huomion pois alan vaatimasta osaamisesta. Puuronen kuitenkin jatkaa, että edellä kuvatut määritelmät ja perustelut eivät ole keskenään ristiriidassa, vaikka ne muodostavatkin kaksi erilaista kuvaa etsivän nuorisotyön osaamisperustasta. Määritelmät perustelevat etsivän työn kompetenssivaatimuksia eri lähtökodista käsin ja eri tavoin, mutta ovat molemmat oikeassa. Molemmat ovat myös tärkeitä etsivän nuorisotyön yhteiskunnallisen arvostuksen kehittymiselle. On kuitenkin huomattava, että

mikäli etsivän nuorisotyön kohdalla painotetaan ammattialan ei-professionaalisuutta, vedetään tietyllä tapaa mattoa alta etsivän nuorisotyön yhteiskunnalliselta arvostukselta ja mahdollisesti myös sen ammatilliselta edunvalvontatyöltä. (Puuronen 2014, 95.) Tärkeää onkin siis se, millaisin sanoin ja kuvauksin työntekijät itse määrittelevät etsivää nuorisotyötä ja millaista termistöä he käyttävät työstä puhuessaan.

2.3 Etsivän työn laadun ja vaikuttavuuden arviointi

Etsivän nuorisotyön laatuun vaikuttavat muun muassa riittävät resurssit työn organisoimiseen sekä motivoituneet ja ammattitaitoiset työntekijät. Työntekijöiden tahto kehittyä, kiinnostus ja halu auttaa nuoria sekä nuorten näkeminen olennaisena osana yhteiskuntaa ovat samoin tärkeitä työn laadulle. Kaartinen-Koutaniemen mukaan etsivän työn arvioinnin kannalta ei ensisijaisesti ole merkitystä sillä, kuinka moni asiakkaista on välitetty muiden palvelujen piiriin tai esimerkiksi opiskelemaan vaan se, miten ja millaisia kontakteja asiakkaisiin syntyy. Yksi tärkeä kysymys on se, miten kohdatut ihmiset hyödyntävät etsivän työn tekijöitä ja heidän tarjoamiaan palveluja. Näin saadaan kohderyhmästä ja työympäristöstä uutta tietoa, jonka valossa voidaan miettiä, miten havaittuihin tarpeisiin voidaan parhaiten vastata. (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 44.)

Etsivän työn laadun ja vaikuttavuuden tutkiminen ovat kaksi toisistaan erotettavaa asiaa. Puuronen (2014) määrittelee etsivän työn laatua ja vaikuttavuutta seuraavasti: etsivän työn prosessin laatu pohjaa asiakasnuoren *kokemukseen* tilanteesta, vaikuttavuus taas kertoo *aikaansaaduista muutoksista* eli asiakasprosessin vaikutuksesta. Näitä kahta on mitattava ja kartoitettava eri tavoilla. Asiakkaana oleva nuori rakentaa osaltaan prosessia ja siten vaikuttaa sen laatuun - ja myöhemmin myös vaikuttavuuteen. Puuronen mukaan etsivän nuorisotyön vaikuttavuuden arviointia saattaisi hyödyttää se, että alan toimintaa kunnan tukipalveluna sekä osana yhteistyökumppaneiden ja sidosryhmien kanssa tehtävää työtä kuvattaisiin laatujärjestelmän avulla. Lisäksi olisi erityisen tärkeää saada aikaan mittaristo, joka keskittyy asiakasprosessin laatuun. (Puuronen

2014.) Tämä olisi hyödyllistä siksikin, että etsivässä työssä kestää usein jonkin aikaa ennen kuin tuloksia työn onnistumisesta voidaan nähdä.

Puuronen ehdottaa laadun ja vaikuttavuuden tutkimiseen ja arvioimiseen kahta erillistä ”mittaria” ja asiakasprosessin laadun kuvausta. Puuronen kiteyttää ehdotuksensa seuraavasti:

Etsivän nuorisotyön dokumentaatio osoittaa, että työmuodon vaikuttavuuden arviointia tulee lisätä laatukuvauksen kautta. Keskeisintä tässä yhteydessä on seurantatyön näkyväksi tekeminen. Etsivän nuorisotyön asiakasprosessin laatu tulee kuvata molempien osapuolten, nuoren ja työntekijän näkökulmasta. Nuoren kannalta kysymys on hänen ”asiakastyytyväisyydestään”, siitä miten hän on kokenut asiakkuusprosessin. Etsivää nuorisotyötä tekevän kohdalla työn laatu syntyy sitä kautta, että työntekijä toimii mahdollistajan roolissa suhteessa nuoreen. Vaikuttavuusmittariston kehittämisen pohjaksi tässä tutkimuksessa esitetään etsivän nuorisotyön prosessin eri vaiheissa tapahtuvaa vertailevaa arviointia, jonka suorittavat kaikki nuoren asiakasprosessiin osallistuvat tahot. (Puuronen 2014, 98.)

Puuronen mukaan vaikuttavuuden arvioinnin kannalta olisi siis tärkeää kuvata etsivän nuorisotyön asiakasprosessin laatu molempien osapuolten näkökulmasta. Nuoren kannalta tulee kuvata hänen asiakastyytyväisyytään eli sitä miten hän on kokenut asiakkuusprosessin. Olennaisia kysymyksiä ovat esimerkiksi missä määrin hän kokee saaneensa riittävästi neuvoja tilanteeseensa, ja missä määrin hän on kokenut olleensa oman tilanteensa selvittämisen subjekti. Nämä kysymykset kartoittavat etsivän nuorisotyön nuorisolähtöisen työotteen onnistumista. (Puuronen 2014, 61.) Asiakastyytyväisyyttä voidaan kartoittaa esimerkiksi kyselyllä, jota täytetään asiakkaan kanssa yhdessä. Näin seurataan miten prosessi on edennyt ja miten nuori on kehittynyt. Olennaista on positiivinen ote kehittymisen kartoittamisessa; keskitytään siihen, mitä nuori osaa jo.

Etsivää nuorisotyötä tekevän kannalta taas tulisi kuvata, kuinka työntekijä onnistuu edellytysten luojan ja mahdollistajan roolissaan. Tässä vaikuttavuusarvioinnin yhtenä työkaluna ja mittariston kehittämisen pohjana voitaisiin kenties hyödyntää etsivän nuorisotyön tapaa kuvata omaa asiakasprosessiaan sen eri vaiheiden kautta. Puuronen kuvasi tutkimuksessaan asiakasprosessin kahdeksan vaiheen kautta: kartoitus, kontakti, motivointi, työskentely, ohjaami-

nen/poluttaminen, vieroitus, lopetus ja ”lopetus”. Hänen mukaansa olennaista tässä jäsennostavassa on, että työn laadullisissa reflektoinnissa tarkastellaan sekä prosessia kokonaisuutena että sen yksittäisiä vaiheita eritellen. Laatua mitattaessa kirjataan onnistuneet ja epäonnistuneet (prosessissa olennaiset) tekijät, ja pyritään onnistuneiden käytäntöjen edelleen parantamiseen sekä epäonnistuneiden tekijöiden kohdalla pyritään löytämään vaihtoehto toimimattomalle työskentelytavalle. (Puuronen 2014.)

Edellä kuvatun jäsennostamallin ideana on korostaa, että etsivän nuorisotyön asiakkuusprosessin laatu ei rakennu tyhjästä, vaan konkreettisesti asiakasprosessin osapuolten tekemien valintojen ja käytännön toimien kautta. Tämän tarkasteleminen on hyödyllistä asiakasprosessin laadullisia mittareita mietittäessä. Lisäksi ideana on suunnata huomiota asiakasprosessin eri osapuolten näkökulmien vertailuun. Näin sekä asiakasprosessin onnistuneiden että epäonnistuneiden tekijöiden osuutta voidaan tarkastella paremmin. Kehittämistyön välineenä käytetään vertailua, ja reflektoinnin tarkoituksena on selvittää ja paikantaa se, mistä asiakkaan hyöty syntyy ja mitkä ovat olleet tätä edistävät tai estävät tekijät asiakasprosessissa. (Puuronen 2014.) Puuronen toteaa lisäksi, että laatukuvauksessa työyhteisö profiloi aktiivisesti omaa toimintaansa. Oman toiminnan profilointi on pitkäjänteistä työtä, jossa kuvataan tavoitteet sekä luodaan suunnitelma niiden toteuttamiseksi. Tärkeää on, että työyhteisön keskinäinen viestintä toimii. Toiminnan kuvaus ja sitä koskeva vaikuttavuusmittariston luominen ovat etsivän nuorisotyön johdon tehtäviä yhteistyössä etsivää nuorisotyötä käytännössä tekevien kanssa. (Puuronen 2014, 58.)

Kun etsivän nuorisotyön vaikuttavuudesta puhutaan osana nuorisotakuuta, vaikuttavuutta arvioidaan helposti niiden nuorten kautta, joiden elämäntilanteessa katsotaan etsivän nuorisotyön kontaktin myötä tapahtuneen muutos. Vaikuttavuudeksi lasketaan se, kuinka moni etsivän nuorisotyön asiakas on sijoittunut eli löytänyt opiskelu- tai koulutuspaikan, päässyt työkokeiluun tai saanut oppisopimus- tai työpaikan. Puuronen kuitenkin esittää, että edellä kuvattu määrällinen mittaaminen ei välttämättä anna oikeaa kuvaa etsivän nuorisotyön vaikuttavuudesta. Hänen mukaansa etsivän nuorisotyön ensisijaiseksi vaikuttavuudeksi olisi nähtävä asiakasnuoren kanssa tehty työ, joka vahvistaa häntä hakemaan opiskelu- tai työvoimahallinnon palveluita. Asiakasprosessin vaikutuksia voivat

olla myös esimerkiksi jotkin seuraavista: nuori saa jätettyä toimeentulotukihaikemuksen, saa siivottua omassa asunnossaan, löytää paremman unirytmän, hänen ahdistus- paniikki- tai masennusoireensa vähentyvät, humalahakuinen juominen vähentyy, suonensisäisten huumeiden käyttöön saadaan katko tai nuoren velkojen järjestely saadaan aloitettua. Jotkut näistä vaikutuksista saattavat ennakoida vaikuttavuutta, eli ne edistävät asiakasprosessissa olevan nuoren itsenäistymistä ja yhteiskunnallista aktivoitumista, kuten pääsyä koulutukseen ja työmarkkinoille. (Puuronen 2014, 55.)

Puuronen arvioi teoksessaan muutoinkin nuorisotakuun ja etsivän nuorisotyön välistä suhdetta. Puuronen mukaan etsivä nuorisotyö on tietyllä tapaa asetettu nuorisotakuun kättilöksi eli toteuttamaan nuorisotakuulle asetettuja tavoitteita. Etsivä nuorisotyö on kuitenkin nuorilähtöinen työmuoto, jonka ensisijaisena lähtökohtana ei ole tuen tarpeessa olevan nuoren työvoimapolitiittinen ohjaus. (Puuronen 2014, 66.) Etsivä nuorisotyö on paljon enemmän kuin nuoren saattamista koulutukseen tai työelämään, kuten tässäkin katsauksessa on jo edellä todettu. Puuronen esitti seuraavan kriittisen huomion:

Ideologisella tasolla tarkasteltuna näyttääkin siltä, että nuorisotakuu valtion ohjauspoliittisena kannustintyökalina perustuu erilaiseen tulkintaan nuoren tukemisesta kuin se, joka on keskeistä nuorelle yksilöllisesti räätälöityvässä etsivässä nuorisotyössä (Puuronen 2014, 66).

Puuronen peräänkuulutti laajempaa keskustelua alalle etsivän nuorisotyön soveltuvuudesta nuorisotakuun kumppaniksi, sillä työmuotona etsivän työn perustehtävää ei määritä työskentely massojen kanssa vaan nuoren kanssa tehtävä yksilötyö. Etsivä nuorisotyö ei myöskään voi olla vastuussa nuorisotakuun onnistumisesta, vaan siitä vastaavat yleistä poliittis-taloudellista valtaa pitävät tahot. (Puuronen 2014, 66.)

2.4 Kehittämisen kohteita etsivässä työssä

Kehittämisen kohteita ja parannusehdotuksia mietittäessä yleensä ensimmäiseksi nostetaan esille resurssit. Myös etsivän nuorisotyön suhteen resurssien suuntaaminen ja riittävyys ovat olennaisia seikkoja kehittämistyössä. Männikkö

kuvasi tutkimuksessaan, että monesti etsivässä nuorisotyössä palvelujen toimivuus on kiinni työntekijöiden joustavuudesta ja esimerkiksi halukkuudesta venyttää työaikoja. Tämä tilanne ei tietenkään ole kestävä eikä palvelutarpeeseen vastaaminen voi olla kiinni työntekijöiden joustavuudesta. Toiminta tulisi aina resursoida palveluntarpeen mukaisesti. (Männikkö 2010, 36.)

Toistaiseksi etsivää työtä on rahoitettu suurelta osin Opetus- ja kulttuuriministeriön tuella, mutta samalla OKM:n suuntaus on ollut, että kunnat ottaisivat vähitellen itse enemmän vastuuta etsivän nuorisotyön rahoittamisesta. Tämä arvaenkin luo lisäpainetta jo ennestään talousvaikeuksissa kamppaileville kunnille. Resursseihin ja toimintamuodon vakiinnuttamiseen liittyvät myös työntekijöiden asema ja työsopimukset. Esimerkiksi Jyväskylässä kunnan etsivän nuorisotyön tekijöillä on ollut määräaikaiset työsopimukset. Työntekijöiden kannalta määräaikaiset työsopimukset ovat usein hankalia ja luovat epävarmuutta. Etsivä nuorisotyö on kuitenkin osoittanut tarpeellisuutensa muun muassa jatkuvasti kasvavilla asiakasmäärillä ja työmuoto on jo juurtunut osaksi palveluverkostoa. Lisäksi OKM on edelleen sitoutunut rahoittamaan toimintaa, joten vakinaisemmat työsopimukset olisivat hyvinkin perusteltuja.

Resursseista keskusteltaessa voidaan myös nostaa esille etsivän nuorisotyön palkkaus suhteessa alan vetovoimaisuuteen ja arvostukseen. Työntekijöiden vaihtuvuus on alalla suurta, ja yksi tätä selittävä tekijä voi olla työn suuri vaativuus (ja kuormittavuus) suhteessa palkkatasoon. Etsivää nuorisotyötä on verrattu useasti koulukuraattorin työhön, jossa on samankaltaisia piirteitä, mutta huomattavasti korkeampi palkka. Etsivien työntekijöiden asiakkaat ovat monesti vielä huonokuntoisempia ja vaativampia sekä työ heikommin ohjeistettua ja säädeltyä koulukuraattorin työhön verrattuna. (Puuronen 2014, 96.) Vaativa työ suhteellisen pienellä palkalla ei välttämättä houkuttele jäämään pidemmäksi aikaa. Etenkään silloin, kun työsopimukset ovat määräaikaisia ja siten epävarmempia suhteessa moniin muihin alan työtehtäviin. Työn järjestämiseen liittyviä kehittämiskohteita ovat myös sijaisten puute sekä erityisosaamista tuovan lisäkoulutuksen tarjoaminen työntekijöille (Puuronen 2014, 96).

Puuronen pohti teoksessaan myös etsivän nuorisotyön hallinnollista kehittämistyötä. Eräs keskeinen mahdollisuus olisi esimerkiksi laajempi yhteistyö eri ELY-

keskusten välillä etsivää nuorisotyötä koskien. Koska etsivä työ kehittyy kullakin paikkakunnalla erilaisista alueellisista tarpeista ja hallinnon alojen yhteistyörakenteista käsin, tulisi valtakunnallista vuoropuhelua näistä etsivää nuorisotyötä muokkaavista toimintakäytännöistä lisätä. Etsivän nuorisotyön katsotaan usealla taholla edelleen etsivän omaa paikkaansa kuntien palveluorganisaation osana, joten senkin vuoksi ELY-keskusten välistä keskustelua toimialaa koskevista hallinnollisista käytännöistä ja linjauksista kunnissa voisi lisätä. Etsivän nuorisotyön hallinnollisten kysymysten jakamiselle ELY-keskusten välillä ei vielä ole olemassa säännöllisesti toimivaa verkostoyhteistyön mallia. Samoin monesta maakunnasta puuttuu alueellinen etsivän työn koordinoija. (Puuronen 2014, 92.)

Raportointivelvollisuudet ovat lisääntyneet nuorisotyössä yleensäkin, mutta näin on käynyt erityisesti etsivässä nuorisotyössä. Nuorisolain lisäyksissä korostetaan tiedontuotantoa, josta seuraa erilaisia raportointivelvollisuuksia. Kuitenkaan näyttöjen hankkiminen ja nuorisotyön kokemustiedon pätevyyden arviointi ei ole yksinkertaista. Konkreettiset, kirjatut suunnitelmat ja tulokset toki tekevät kehittämistyötä näkyväksi, mutta tämä johtaa siihen, että nuorisotyöntekijöiden päivätyö täyttyy raportoinnista. (Komonen ym. 2012, 15.) Erityisesti hankemuotoisen rahoituksen yleistyminen on lisännyt seurantaa ja raportointia, kun työtä ja sen tuloksia täytyy perustella ja selvittää muun muassa rahoittajille. (Huhtajärvi 2007, 449.)

Raportoinnin ja siihen käytettävien menetelmien parantaminen onkin yksi konkreettisesti etsivän työn arjessa näkyvä kehityskohde. Valtakunnallisesti etsivän työn raportoinnissa käytetään ohjelmaa PARent, joka ei toimi kaikilta osin mielekkäästi. PARent-ohjelma nousi esille keskusteluissa Jyväskylän etsivien nuorisotyöntekijöiden kanssa. Etsivät kaipaavat selkeämpää ja helpompaa raportointimahdollisuutta, johon voisi muun muassa kirjata tarkemmin yksityiskohtia asiakasprosesseista erityispiirteineen ja siten tuoda esille työn laatua. Samoja havaintoja tuli ilmi myös Puuronen (2014) tekemässä tutkimuksessa. PARenttiin listataan lähinnä numeroina asiakaskontaktien määrä, kun taas asiakkaiden kanssa tehtävä vuorovaikutuksellinen työ jää kirjaamatta. Raportoinnissa ei juuri tule esiin se, kuinka itse vuorovaikutussuhde (ohjaus- ja asiakasprosessi, joka etsivä nuorisotyössä rakentuu) edistää nuoren kasvua ja itsenäistymistä sekä

luo valmiuksia, jotka vahvistavat ja edistävät nuoren mahdollista pääsyä koulutukseen ja työmarkkinoille. (Puuronen 2014, 54-55.)

Etsivän nuorisotyön keskeisintä ydintä on juuri vuorovaikutuksellinen yksilötyö ja kyky edistää nuoresta itsestään löytyviä voimavaroja oman elämänsä rakentajana. Puuronen mukaan tämä on samalla selkeä alan kehittämiskohde. Hän havaitsi tutkimuksessaan, että nuoren lähiverkoston merkitystä onnistuneen asiakasprosessin kannalta ei etsivässä nuorisotyössä toistaiseksi juurikaan huomioida. Etsivän nuorisotyön asiakasprosessissa nuoren tilanne näyttäytyy työntekijälle usein moniongelmaisena ja näissä tilanteissa tärkeintä ovat nuoren itsensä löytämät ja toteuttamat ratkaisut. Etsivän nuorisotyön kehittämistyössä on jäänyt turhan paljon sivuun asiakkaan ja hänen sosiaalisen ympäristönsä välinen suhde ja sen vaikutus asiakasprosessissa (ks. esim. Puuronen 2005; 2009). Vaikka nuoren oma toiminta onkin ratkaisevinta asiakasprosessille ja tämän elämässä kenties aikaansaataville muutoksille, hän edelleen elää myös suhteessa lähiympäristöönsä. Nuoren lähiverkoston eli todennäköisesti perheen tai muiden lähisuhteiden merkitystä nuoren elämässä ei tule unohtaa. (Puuronen 2014, 80.)

Etsivän nuorisotyön kehittämisestä käydyssä keskustelussa ja konkreettisia suunnitelmia laadittaessa on hyvä muistaa myös yleiset kehittämistyöhön liittyvät lainalaisuudet. Viranomaislähtöinen kehittämisen tarve ja valmiiksi määritelty kehittämissihtävät voidaan kokea raskaammaksi ja etäisemmäksi kuin toimijoiden omista intresseistä nouseva työ (Komonen ym. 2012, 17). Kehittämistyön onnistumisen kannalta olennaista onkin, että toiminnan parantamisesta ollaan aidosti kiinnostuneita ja että kehittäminen itsessään koetaan tärkeäksi osaksi työtä. Tämä varmistaisi kehittämistyöhön sitoutumisen ja todennäköisesti myös tulokset, joilla olisi merkitystä käytännön työssä. Toisaalta, etsivässä nuorisotyössä työn reflektointi ja toiminnan arviointi ovat joka tapauksessa jatkuvasti läsnä, joten hyppäys varsinaiseen kehittämistoimintaan ei sinänsä ole valtavan suuri. Männikkö onkin todennut, että kehittämistoiminta tulee nähdä osana etsivää työtettä (Männikkö 2010, 38). Kehittämistyössä työntekijöillä tulee myös olla toimiva väylä tuoda huomioitaan ja kokemuksiaan julki, jotta heillä olisi mahdollisuus todella vaikuttaa nuorille tarjottuihin palveluihin.

Tätä katsausta tehdessä keskeisimmät ilmi tulleet kehittämisen kohteet etsivässä nuorisotyössä olivat siis tiivistetysti seuraavat; resurssien riittävyys ja niiden suuntaaminen, toiminnan rahoittaminen pääasiassa hankerahoituksella, määräaikaisten työsopimukset, työn palkkaus suhteessa alan vetovoimaisuuteen ja työn vaativuuteen, hallinnolliset työn järjestämistä koskevat seikat ja tiedonkulku esimerkiksi eri ELY-keskusten välillä, etsivän nuorisotyön sijoittuminen kuntaorganisaatiossa, hankaluudet raportoinnissa ja sen kuormittavuus työssä sekä asiakasnuoren lähiverkoston huomioiminen osana asiakasprosessia.

LÄHTEET

- Haapala, Anu (2012): Tulevaisuuskuvat nuorisotyössä. Teoksessa Komonen, Katja, Suurpää, Leena & Söderlund, Markus (toim.) 2012. Kehittyvä nuorisotyö. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Heinonen, Anne & Kapanen, Anna 2012. Tiedon merkitys nuorisoalan kehittämisessä. Teoksessa Komonen, Katja, Suurpää, Leena & Söderlund, Markus (toim.) 2012. Kehittyvä nuorisotyö. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Hjort, Haldis 1988. Etsivän työn psykologia. Suomentanut Laatonen, Saima-Liisa 1995. Toimittanut Enbom, Kitty 1995. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Huhtajärvi, Piia 2007: Ammatillinen etsivä työ. Teoksessa Nuorisotyötä on tehtävä. 451
- Kaartinen-Koutaniemi, Jaakko (toim.) 2012: Etsivässä työssä. Helsinki: LK-kirjat / Nuorten Keskus
- Komonen, Katja & Suurpää, Leena & Söderlund, Markus (toim.) 2012. Kehittyvä nuorisotyö. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Kostiainen, Riikka 2013. Etsivä nuorisotyö luotsaa nuoria eteenpäin. Haaste 2/2013. Helsinki: Rikoksentorjuntaneuvosto / Oikeusministeriö
[Http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste22013/etsivanuorisotyoluotsaanuoriaeteenpain.html](http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste22013/etsivanuorisotyoluotsaanuoriaeteenpain.html). Viitattu 15.5.2014.
- Laitio, Tommi 2013. Artikkelit <http://tommilaitio.munstadi.fi/2013/10/24/rahoitusmuuttaa-nuorisotyota/>
- Männikkö, Jaana 2010. Etsivää työtettä etsimässä. Kehittämistoimintaa nuorten palveluverkostossa. Opinnäytetyö, Tampereen ammattikorkeakoulu. Ylempi amk-tutkinto. Theseus-tietokannasta. Viitattu 20.03.2014.
<http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/12914/Etsivaa%20tyotetta%20etsimassa%20-%20Kehittamistoimintaa%20nuorten%20palveluverkostossa%20Jaana%20Mannikko%202010.pdf?sequence=1>
- Nuorisolaki 693/2010/7b §. Viitattu 20.03.2014.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100693>
- Opetusministeriö 2007. Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007-2011. [Http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisopolitiikka/kehittamishjelma/liitteet/lapsi_ja_nuorisopolitiikan_kehittamishjelma.pdf](http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisopolitiikka/kehittamishjelma/liitteet/lapsi_ja_nuorisopolitiikan_kehittamishjelma.pdf) Viitattu 15.4.2014.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2007. Nuoriso. Nuorisopolitiikka. Kehittämisohjelma 2007-2011.
[Http://www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisopolitiikka/kehittamishjelma/?lang=fi](http://www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisopolitiikka/kehittamishjelma/?lang=fi). Viitattu 10.4.2014.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014. Nuoriso. Nuorisotyö. Etsivä nuorisotyö. [Http://www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoitus/etsiva_nuorisotyota/](http://www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoitus/etsiva_nuorisotyota/). Viitattu 15.4.2014.

- Pihlaja, Juha 1997. Ne ei ainakaan laula mitään eteenpäin. Tutkimus etsivän nuorisotyön projektista Tampereella 1991-1995. Tampere: Nuorten palvelu.
- Pohjola, Anneli 2009. Nuorisotyön ja sosiaalityön rajapinnoilla. Teoksessa Raitakari, Suvi & Virokannas, Elina 2009. Nuorisotyön ja sosiaalityön jaetut kentät. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry.
- Puuronen, Anne 2014. Etsivän katse. Etsivä nuorisotyö ammattina ja ammatialan kehittäminen -näkökulmia käytännön työstä. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura ry. Verkkojulkaisuja 70.
[Http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/etsivan_katse.pdf](http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/etsivan_katse.pdf). Viitattu 5.5.2014.
- Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry & Suomen Kuntaliitto. Kunnallisen nuorisotyön tulevaisuusodotukset 2013. [Http://www.alli.fi/binary/file/-/id/665/fid/2560](http://www.alli.fi/binary/file/-/id/665/fid/2560). Viitattu 15.5.2014.
- Tahvanainen, Terhi 2010: ”Te ootte niin ihanan tukevia”. Etsivän työparitoiminnan toimintamalli Jyväskylän Nuorten Taidetyöpajalla. Jyväskylän ammatti-korkeakoulu. Sosiaali- ja terveysala. Ylempi AMK. Sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen koulutusohjelma.